
This is the **published version** of the bachelor thesis:

Vercher Gómez, Marta; Prat Grau, Maria, dir. Educació Física i esport com a eines preventives del bullying escolar. Un banc de recursos per al professorat d'Educació Primària. Universitat Autònoma de Barcelona, maig 2020. 67 pag. (896 Grau en Educació Primària)

This version is available at <https://ddd.uab.cat/record/235131>

under the terms of the license

GRAU EN EDUCACIÓ PRIMÀRIA
Facultat de Ciències de l'Educació

Educació Física i esport com a eines preventives del bullying escolar

Un banc de recursos per al professorat d'Educació Primària

TREBALL FINAL DE GRAU

AUTORA:
Marta Vercher Gómez

DATA DE LLIURAMENT:
29 de maig de 2020

NOM I DEPARTAMENT DE LA TUTORA:
Maria Prat Grau,
Departament de Didàctica de l'Expressió Musical, Plàstica i Corporal

Resum

L'objectiu d'aquest treball és aportar una visió general de l'assetjament entre iguals a través de la recerca sistemàtica de recursos sobre el tractament, el coneixement i la prevenció del *bullying* escolar. Amb el propòsit d'oferir propostes per a la millora del problema, s'ha elaborat un banc de recursos d'intervenció preventiva dirigit al professorat perquè actuï des de l'activitat físico-esportiva i transversalment en la prevenció del *bullying* als centres educatius.

Paraules clau: assetjament escolar, prevenció, estratègies d'intervenció, recursos didàctics.

Resumen

El objetivo de este trabajo es aportar una visión general del acoso entre iguales a través de la búsqueda sistemática de recursos sobre el tratamiento, el conocimiento y la prevención del *bullying* escolar. Con el propósito de ofrecer propuestas para la mejora del problema, se ha elaborado un banco de recursos de intervención preventiva dirigido al profesorado para que actúe desde la actividad físico-deportiva y transversalmente en la prevención del *bullying* en los centros educativos.

Palabras clave: acoso escolar, prevención, estrategias de intervención, recursos didácticos.

Abstract

The aim of the project is to provide an overview of bullying among equals through the systematic search for resources on the treatment, knowledge and prevention of school bullying. In order to offer proposals for the improvement of the problem, a bank of resources for preventive intervention has been developed for teachers to act from physical-sports activities and transversely in the prevention of bullying in schools.

Key words: bullying, prevention, intervention strategies, didactic resources.

ÍNDIX

---

1. INTRODUCCIÓ	3
2. Els objectius	5
2.1. Problema	5
2.2. Pregunta	6
3. APROXIMACIÓ TEÒRICA	6
3.1. Assetjament escolar: la problemàtica i la manca de formació del professorat	6
3.2. Propostes d'actuació	8
3.3. Propostes de detecció	9
3.4. Propostes de gestió	9
3.5. Propostes de prevenció	10
3.6. Bullying, esport i educació física	10
3.7. Educació en valors a l'Educació Física	11
4. La metodologia	13
5. ELS RECURSOS D'INTERVENCIÓ PREVENTIVA	14
5.1. Recursos audiovisuals	15
5.2. Recursos de jocs cooperatius	15
5.3. Dinàmiques esportives	16
5.4. Contes	17
5.5. Anuncis i campanyes publicitàries	17
5.6. Obres teatrals	18
5.7. Blogs i pàgines web	18
5.8. Propostes de caràcter transversal	18
6. TAULA SÍNTESI DE LA VALORACIÓ DELS RECURSOS	19
7. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PEL PROFESSORAT	22
8. INFOGRAFIA SOBRE COM ACTUAR DAVANT UNA SITUACIÓ DE BULLYING ESCOLAR	24
9. CONCLUSIONS	26
10. LIMITACIONS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ	28
11. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	30
ANNEXOS	34

1. INTRODUCCIÓ

Al llarg de la meva formació com a mestra d'Educació Primària he anat descobrint el meu perfil professional alhora que prenien consciència de la meva responsabilitat envers el món educatiu. Actualment, la meva creixent implicació vers l'activitat física i l'esport m'ha permès descobrir que els docents tenim una gran responsabilitat a l'hora de combatre certes situacions d'injustícia que es produeixen diàriament a les escoles. Per això, un dels meus compromisos amb la professió de mestra és la lluita per introduir canvis i millores en situacions que incideixen directament en la meva futura vida professional.

El treball que tenim a les mans és el resultat de la confluència entre l'interès que sempre m'ha despertat l'àmbit de l'educació i aquesta necessitat de canviar les coses. En conseqüència, he decidit culminar els meus estudis amb una investigació sistemàtica sobre una problemàtica social vigent en l'entorn educatiu i esportiu: l'assetjament entre iguals. Tot i ser conscient que es tracta d'un tema transversal que s'hauria d'abordar de manera global a l'escola i que requereix una resposta conjunta per part dels centres educatius, les famílies i la societat en general, he optat per tractar-lo des d'un àmbit d'aprenentatge concret precisament per la dificultat i complexitat que comporta respondre globalment a un problema d'aquesta magnitud. Sovint, els centres educatius estableixen al seu Projecte Educatiu de Centre mesures d'actuació contra el *bullying* sense assignar la responsabilitat a ningú i deixant enlaire una intervenció real en el problema. Així doncs, la inexistència d'un responsable que s'encarregui de garantir el compliment de les mesures establertes al PEC pot derivar en una dissipació de responsabilitats i en el no assoliment de l'objectiu: prevenir (perquè no es produeixin), detectar (qui està implicat i com) i gestionar (quan ja s'han produït) possibles casos d'assetjament escolar.

Com a futura mestra, vull aportar el meu granet de sorra assumint la responsabilitat, des de l'àmbit del qual seré especialista, per tal d'assegurar una intervenció eficaç i real en l'assetjament escolar. Amb aquest treball poso a l'abast de tota la comunitat educativa un recurs didàctic que pretén ajudar als mestres d'Educació Física a intervenir en la problemàtica que ens ocupa.

Des del meu punt de vista, l'educació aborda un context d'aprenentatge que va molt més enllà dels continguts que estableix el currículum educatiu. L'etapa escolar d'Educació Primària –que comprèn les edats d'entre 6 i 12 anys– configura un punt d'inflexió en la vida de les persones i esdevé un moment especialment significatiu pel que fa al procés de socialització. A l'escola, els infants inicien el seu procés de creixement personal i estableixen multitud de relacions amb altres nens i nenes de la seva edat, la qual cosa fa aflorar la necessitat de configurar unes bases morals de convivència. Personalment, considero que és en aquest moment quan pren especial rellevància el tractament d'una de les problemàtiques més greus del context educatiu.

L'assetjament escolar és una qüestió que reclama la meua atenció i estudi per dos motius. En primer lloc, perquè considero que és una forma d'injustícia que implica el patiment d'infants que, per la seva curta edat, encara no disposen de la personalitat i fortalesa necessàries per afrontar –sobretot a nivell psicològic– la violència i el menyspreu provocats per l'assetjament. I, en segon lloc, perquè es tracta d'un problema social pendent sobre el qual s'ha avançat molt teòricament sense aconseguir transformar eficaçment les dades empíriques en solucions pràctiques, i això ha derivat en una manca de formació i recursos dels mestres, els quals no estan suficientment preparats per abordar l'assetjament escolar com a problemàtica social i global.

Amb tot plegat, el meu propòsit en aquest treball de fi de grau és fer una revisió dels estudis, publicacions i recerques més actuals sobre l'assetjament escolar a l'Educació Primària per comprendre la seva naturalesa, els agents que implica, les seves causes i conseqüències i les principals estratègies orientades a la prevenció. Alhora, també m'interessen els autors i les investigacions que hagin estudiat el fenomen des de la perspectiva de l'Educació Física, per poder oferir al professorat d'aquesta especialitat un banc de recursos de caràcter preventiu per a l'etapa d'Educació Primària.

2. Els objectius

Amb l'estudi que es presenta a continuació es pretén donar a conèixer la problemàtica de l'assetjament escolar amb l'objectiu d'elaborar un recull d'activitats, jocs i dinàmiques esportives orientades a la prevenció del bullying per a l'etapa d'Educació Primària. Aquest objectiu principal sorgeix d'un seguit d'evidències teòriques que assegurin que hi ha una manca de formació dels i les mestres d'aquesta etapa educativa per detectar i gestionar els casos de bullying. Per tant, el punt de partida d'aquesta recerca són aquestes evidències que afirmen que els mestres no disposen d'eines i recursos suficients per oferir propostes de caràcter preventiu a l'hora d'abordar la problemàtica de manera concreta i efectiva des de l'àrea d'Educació Física.

Per tal d'assolir l'objectiu principal, és necessari abordar tres objectius específics:

- Analitzar la **necessitat de formació** dels i les docents.
- Elaborar un **banc de recursos d'intervenció** oferint eines, estratègies i accions preventives de conductes violentes, conflictives i/o excloents per actuar des de l'activitat físico-esportiva i, transversalment, des de la tutoria.
- Establir unes **normes bàsiques d'actuació** per part dels mestres per detectar, gestionar i prevenir l'assetjament escolar.

2.1. Problema

L'assetjament escolar és una problemàtica social, rellevant i transversal present en l'entorn educatiu que es pot abordar des de diferents perspectives. En concret, la present recerca posa el focus d'interès en el col·lectiu dels i les mestres especialistes d'Educació Física a l'Educació Primària, i aborda el problema que aquests docents no estan suficientment formats professionalment per fer front a l'assetjament escolar. Tanmateix, cal tenir en compte que la temàtica del bullying no pot abordar-se des d'un únic àmbit –en aquest cas, l'Educació Física–, sinó que també requereix l'acció conjunta de tot el centre. Per aquest motiu, el present banc de recursos preventius inclou, a més dels recursos específics per combatre l'assetjament des de l'Educació Física i l'esport, una bona quantitat de propostes transversals que poden transferir-se a diferents matèries de l'Educació Primària per tal d'abordar el problema del bullying eficaçment.

2.2. Pregunta

La pregunta a partir de la qual s'inicia el procés de recerca i a la qual es pretén donar resposta al llarg del treball és: Quins recursos i estratègies tenen els mestres d'Educació Física per abordar la prevenció de l'assetjament escolar a l'etapa d'Educació Primària?

3. APROXIMACIÓ TEÒRICA

3.1. Assetjament escolar: la problemàtica i la manca de formació del professorat

L'assetjament escolar, també conegut amb l'anglicisme *bullying*, és una problemàtica vigent que es manifesta, sobretot, en espais de socialització on els nens i les nenes es relacionen. Per tant, es tracta d'un fenomen molt freqüent en l'entorn educatiu i esportiu. De fet, 1 de cada 10 nens i nenes pateix bullying segons un informe de la Fundació Barça (2018) que estudia la prevenció d'aquest fenomen mitjançant l'esport.

La paraula *bullying* deriva del mot anglès '*bully*', que es tradueix en català com a provocador o agressor. Entenem per bullying la conducta agressiva per part d'un o més individus respecte a un altre o altres de manera deliberada i recurrent que està acompanyada d'un maltractament físic, verbal i/o psicològic. Aquest maltractament es caracteritza per una continuïtat en el temps, el desequilibri de poders entre víctima i agressor i el desig conscient de ferir. L'assetjament escolar, però, no és una cosa de dos –agressor i víctima– tal com apunten O'Connor i Graber (2012), sinó que genera l'establiment de diferents rols per part dels agents implicats, els quals adopten un rol o un altre en funció de si tenen un paper actiu o passiu en l'agressió. Ortega (2005) estableix que els tres rols que intervenen en una situació de bullying són agressor, víctima i espectadors. L'agressor actua deliberadament impartint accions violentes sobre la víctima, la víctima és objecte d'aquestes agressions i l'espectador és qui accepta o no el comportament violent de l'agressor. A més, l'agent espectador pot adoptar un rol de col·laborador (actua activament en suport de l'agressor), reforçador (riu de les accions de l'agressor donant continuïtat a la seva conducta), defensor (actua a favor de la víctima, directament o buscant ajuda) o observador aliè (accepta i normalitza l'assetjament sense prendre partit). Altres autors, com ara Medeiros et al. (2016),

van més enllà i contemplen l'existència del rol víctima-agressor, en el qual un mateix infant pot assumir ambdós rols en diferents moments, situacions i/o contextos. En aquest sentit, la majoria d'autors coincideix que el bullying és un procés dinàmic i, per tant, els rols implicats no són fixos sinó que poden variar segons les circumstàncies. És a dir, una persona pot exercir el rol de víctima, agressor o observador en diferents moments de la seva vida (Fundació Barça, 2019).

Si bé és cert que els estudis realitzats (UNICEF, 2015; Tur, 2017; Olweus i Limber 2010) evidencien que l'assetjament escolar es produeix sobretot a l'escola i a les aules, no podem oblidar la seva presència en l'àmbit esportiu (Adler, 2014). Dins dels centres educatius, l'activitat física pren el paper protagonista com a espai de socialització en l'àrea d'Educació Física. Si ens centrem en aquest àmbit, ràpidament ens adonem que la recerca especialitzada brilla per la seva absència. Mentre que hi ha una extensa bibliografia sobre la prevalença del bullying a l'entorn escolar, són pocs els estudis que s'han ocupat d'analitzar-la de manera específica en l'entorn esportiu (Fundació Barça, 2019). L'assetjament, però, no només es produeix a les aules on gairebé un 10% dels infants pateix bullying (Save the children, 2016), sinó també al camp de joc, on la necessitat d'articular protocols d'actuació i programes de prevenció ha aflorat exponencialment en els darrers anys. Recentment, la Fundació Barça (2018) ha realitzat una gran labor amb la creació d'un programa específic de prevenció del bullying en l'àmbit esportiu. També O'Connor i Graber (2012) fan una aportació teòrica a través d'una investigació mitjançant la qual estudien les percepcions dels alumnes i dels professors sobre el bullying a l'Educació Física. No obstant això, mentre que a *Prevenció del Bullying mitjançant l'esport* (Fundació Barça, 2018) es proporciona una guia pràctica de dinàmiques esportives de prevenció, l'estudi d'O'Connor i Graber ofereix uns resultats bibliogràfics eminentment teòrics, la qual cosa reafirma i aporta veracitat al problema que dona sentit al present treball: la manca de formació dels professionals encarregats de detectar l'assetjament escolar i intervenir-hi no disposen d'eines i recursos suficients a l'hora d'abordar-lo de manera concreta i efectiva.

Basant-se en un estudi realitzat a vint-i-dos professors i professores d'ensenyament primari holandès, Oldenburg, Bosman i Veenstra (2016) –d'acord amb O'Moore (2000)– plantegen la manca de formació docent com un obstacle per afrontar la problemàtica de l'assetjament

escolar. Els resultats de la seva investigació mostren que els i les mestres encara tenen dificultats per definir l'assetjament escolar i que disposen d'estratègies limitades a l'hora de gestionar-lo i resoldre'l eficaçment, la qual cosa deriva en el no reconeixement de les víctimes a l'aula. Coincidint amb aquests autors, Benítez, García i Fernández (2009) suggereixen que potser el grup professional més implicat i amb un paper central en la detecció, la gestió i la prevenció del bullying –és a dir, els mestres– no està totalment preparat per fer front al repte social que planteja aquest fenomen.

3.2. Propostes d'actuació

Davant l'evidència del problema, cada autor proposa una via d'actuació diferent. O'Moore (2000) assenyalava que un dels canals d'intervenció per millorar la manca de formació docent és incloure programes formatius permanents i d'assistència formal que s'implementin curs rere curs als centres educatius, on els docents rebin formació durant la seva etapa professional. En canvi, Benítez, García i Fernández (2009) suggereixen que l'estudi del bullying s'ha d'incloure com a contingut específic en la formació prèvia dels docents i, per tant, ha d'estar dins del currículum inicial de les universitats. A través d'un estudi sobre l'impacte que pot tenir l'assetjament, Benítez et al. (2009) mostren com la seva mesura d'intervenció permetria a les escoles incorporar personal més i millor format per afrontar el problema globalment: establint polítiques escolars que assumeixin el problema com un repte col·lectiu, i no com un problema inherent al sistema educatiu.

Actualment, tot i que el context educatiu –format per docents, famílies i alumnat– té al seu abast un ampli marc teòric sobre l'assetjament escolar, diferents investigacions a nivell estatal (Defensor del Pueblo, 1999), regional i local, així com diversos estudis internacionals (Oldenburg, Bosman i Veenstra, 2016), posen en evidència la necessitat de profunditzar en el coneixement d'eines i estratègies per fer front a l'assetjament escolar de manera pràctica. Aquesta necessitat sorgeix a causa de la detecció d'una important falta de recursos per gran part del professorat a l'hora d'abordar la prevenció de conductes violentes, conflictives i/o excloents als centres educatius (O'Moore, 2000). En aquest sentit, O'Connor i Graber (2012) senyalen l'Educació Física com un mitjà molt útil de promoció de valors que té alhora la capacitat de fomentar un canvi en el comportament dels infants a partir de la pràctica físico-esportiva. Reforçant aquesta idea, segons Prat i Soler (2003: 113) “la

actividad física y el deporte [...] ofrecen un enorme poder de atracción y son temas de un gran interés, muy próximos y muy estimulantes para los niños y niñas. Por ello, siempre será más fácil para los maestros partir de algo muy próximo a la realidad y a los intereses de los alumnos como es el juego y el deporte, que no partir de otros temas que puedan resultar más distantes”.

3.3. Propostes de detecció

Per altra banda, autors com Avilés (1999) o Cerezo (2000) posen a l’abast de tota la comunitat dues propostes per detectar el bullying. Avilés presenta el CIMEI –*Cuestionario sobre Intimidación y Maltrato Entre Iguales*– com una estratègia per estudiar i analitzar l’assetjament escolar en un context i un moment determinats. Es tracta d’un qüestionari amb 32 ítems d’opció múltiple que es respon anònimament a partir de sis dimensions teòriques d’exploració (aspectes situacionals de l’alumnat, condicions del perfil de les víctimes, els agressors i els espectadors, aspectes situacionals d’intimidació i propostes de solució), les quals permeten obtenir informació sobre com són les relacions que s’estableixen entre els nens i nenes i si són o no coincidents amb les conductes d’assetjament escolar. En aquesta mateixa línia, Cerezo dissenya el *Bull-S Test* com una estratègia vàlida per a la identificació i valoració de situacions d’agressivitat i/o violència entre escolars. Similar a la proposta d’Avilés, l’objectiu del *Bull-S Test* és informar sobre la realitat social i afectiva d’un grup-classe determinat i sobre la implicació dels seus membres en el bullying.

3.4. Propostes de gestió

Altres propostes de caire més tecnològic que tenen l’objectiu de facilitar la gestió de l’assetjament escolar a les aules són les aplicacions per a dispositius electrònics, com ara *smartphones* o tablets. *B-Resol*, per exemple, és una eina que s’ha donat a conèixer recentment a través de la xarxa informàtica que pretén combatre l’assetjament en l’entorn educatiu oferint als agents implicats un canal de comunicació totalment anònim. Així, els alumnes observadors –com s’anomenen aquells que són coneixedors de casos d’assetjament però no s’atreveixen a denunciar-los ni els intenten evitar– poden deixar de ser còmplices de l’assetjador per convertir-se en còmplices de l’assetjat. A més, aquesta aplicació transmet la informació anònimament al professorat, fent-lo coneixedor dels alumnes implicats en

situacions de bullying perquè pugui intervenir i acabar amb aquest tipus de comportament a l'aula.

3.5. Propostes de prevenció

Aprofitant la seva influència per arribar a una major quantitat de públic, la Fundació Barça s'ha implicat en la problemàtica que ens ocupa i ha difós anuncis publicitaris, articles d'investigació i altres mecanismes informatius que aposten per a la convivència i el respecte en l'àmbit esportiu. Concretament, sota l'eslògan 'Cap nen i nena fora de joc', aquesta Fundació presenta un programa focalitzat en la prevenció de l'assetjament escolar en l'Educació Primària de Catalunya amb l'esport com a eix vertebrador. El seu principal objectiu és oferir formació i assessorament als professors i professores a través d'una plataforma virtual gratuïta a la qual poden accedir totes les escoles que ho sol·licitin. D'altra banda, el *Programa CIP* (Conscienciar, Informar i Prevenir el bullying) creat i desenvolupat per Cerezo, Calvo i Sánchez (2009) és una eina de prevenció precoç que proposa abordar l'assetjament escolar des d'una perspectiva global. Això vol dir que no només s'implica als professors sinó també al conjunt de la comunitat educativa (Cerezo i Sánchez, 2009).

3.6. Bullying, esport i educació física

A través de l'esport, els infants tenen l'oportunitat d'aprendre a cooperar i competir salubrament, a respectar els altres i a adquirir un comportament moral i ètic (Costa, Pereira i Silvério, 2008). Tanmateix, en l'actualitat hem d'entendre la pràctica esportiva a partir del seu context històric i social (Neto, 1994).

L'esport és valorat en la nostra societat actual des d'una perspectiva que dona més importància a la victòria i al rendiment que a la contribució de l'activitat física en el benestar de les persones (hàbits saludables, desenvolupament motor, benestar psicològic, confiança en un mateix, assertivitat, amistat, etc.). Aquesta concepció sobre la naturalesa competitiva de l'activitat física fa augmentar el risc d'assetjament escolar a l'àrea d'Educació Física –ja que l'obsessió per la victòria fa que els infants més aptes desvaloritzin altres estudiants que no tenen les mateixes habilitats que ells– i dona lloc a l'aparició de conductes violentes, conflictives i/o excloents. Així i tot, l'afany per guanyar no és l'únic obstacle que incrementa la discriminació entre alumnes a l'àrea d'Educació Física; la manca de destresa

en la pràctica esportiva o els problemes de pes d'alguns infants també esdevenen factors que limiten tant el desenvolupament dels alumnes com l'activitat docent (Borja, 2012). En conseqüència, tal com afirmen Endresen i Olweus (2005), l'esport pot no ser necessàriament un aliat contra l'assetjament, sinó que pot arribar a ser un factor de risc a l'hora de patir bullying.

Quan un docent fa ús de l'activitat física com a mitjà perquè l'alumnat superi les seves dificultats socials, és imprescindible que valori prèviament quin mètode pedagògic s'adapta millor a les necessitats i característiques personals de cada infant (Ornelas i Oliveira, 2013). Borja (2012) assegura que, davant l'obstacle que suposa actualment la manca de formació del professorat, la prioritat és dotar als professionals de coneixements i recursos específics per afrontar situacions conflictives des de l'etapa d'Educació Infantil, ja que com més precoç sigui la intervenció, abans s'aconseguiran uns resultats òptims.

En definitiva, el risc que les classes d'Educació Física escolar puguin propiciar l'aparició del bullying (Endresen i Olweus, 2005) ha de ser revertit amb la gestió del mestre, qui haurà de garantir un espai d'integració mitjançant jocs i dinàmiques esportives que potenciïn la convivència entre iguals i la promoció de valors des de l'activitat físico-esportiva.

3.7. Educació en valors a l'Educació Física

La pràctica esportiva condueix tots els seus participants a viure un ventall d'emocions de diferent naturalesa. Aquestes emocions, que generalment són positives, també poden ser font de conflicte si no són ben conduïdes. La identificació, regulació i canalització emocional és clau a l'esport (Torralba et al., 2018) i, per això, és important incidir en aquest aspecte a través de l'educació en valors.

“Es incuestionable que toda educación transmite valores, y que la Educación Física y el deporte no son una excepción. Profesores y entrenadores, lo quieran o no, no sólo están educando física y técnicamente, también están influyendo en la formación humana de sus alumnos” (Durán, 2006: 14).

Javier Durán González, doctor en Sociologia per la Universitat Complutense de Madrid, estableix tres motius pels quals la pràctica esportiva és una eina idònia per transmetre valors: 1) té un caràcter lúdic, atractiu i vivencial per als infants, 2) propicia múltiples relacions

interpersonals i 3) suscita la manifestació d'emocions i sentiments. Tanmateix, exposar els infants a una simple pràctica esportiva i a les interaccions que se'n deriven del joc no és suficient. Durán puntualitza que educar en valors a l'Educació Física requereix una intervenció educativo-esportiva amb una finalitat ètica i moral concreta, basada en models teòrics apropiats i programes específics d'intervenció.

D'acord amb Borja (2012), Durán (2006) destaca la importància que té el compromís de l'educador o entrenador en què la pràctica esportiva contribueixi al desenvolupament moral dels alumnes. Sovint, els educadors tenen una concepció negativa d'aquest compromís pel fet que comporta la inversió extraordinària de temps i esforç, entenent que treballar valors implica reduir el temps dedicat a assolir altres objectius curriculars, com ara les habilitats motrius o el condicionament físic. Contràriament, però, l'educació en valors contribueix molt positivament en el desenvolupament integral del infants, ja que crea condicions perquè aprenguin èticament, tant les normes de jocs i nous esports com l'autonomia personal, el respecte a la diferència i els sentiments morals (Tey i Martínez, 2003).

En la mateixa línia que el discurs de Durán, l'Educació Física humanista és un corrent d'intervenció que pretén superar la perspectiva en què rendiment i competició són els objectius prioritaris, per afavorir un model on el creixement personal s'aconsegueix promovent actituds positives envers un mateix i els altres. Per fer-ho, aquesta percepció humanista de l'Educació Física dóna més valor al procés que a la victòria, amb la finalitat d'ensenyar a gaudir de l'activitat física i l'esport perquè la seva pràctica acompanyi als infants al llarg de tota la vida (Olivera, 2006).

4. La metodologia

La metodologia emprada en aquest treball és essencialment descriptiva i es basa en la realització d'una recerca sistemàtica de recursos sobre el tractament, el coneixement i la prevenció del problema exposat. Tenint com a propòsit secundari el creixement del coneixement científic, l'enfoc metodològic en el qual s'emmarca l'estudi es pot justificar tant des d'una perspectiva interpretativa com sociocrítica, donat que el seu objectiu principal és oferir propostes per a la millora d'un problema –el bullying– i generar canvis en el sistema educatiu per transformar-lo.

En primer lloc, s'ha realitzat una recerca bibliogràfica per estudiar l'estat de la qüestió, el qual ha permès a l'autora identificar les possibles vies d'investigació sobre la temàtica. Un cop detectades les necessitats, s'han plantejat els objectius i les estratègies per a la recollida de dades. El contingut d'aquest treball de final de grau representa una síntesi fruit de l'anàlisi de diferents informes i articles d'àmbit regional (Generalitat de Catalunya i Fundació Barça), estatal (Defensor del pueblo) i internacional (Save the Children) publicats per autors i entitats especialistes en el fenomen del bullying, ja que la complexitat d'aquesta problemàtica requereix ser abordada des de diferents perspectives i contextos.

En segon lloc, i partint de la informació bibliogràfica obtinguda, s'ha dut a terme un procés de selecció de les propostes que millor exemplifiquen els punts objecte d'estudi i s'han classificat en vuit categories de recursos didàctics dirigits al professorat.

En tercer lloc, s'ha elaborat un recull de 30 recursos d'intervenció preventiva, per al qual ha estat necessària la consulta de diverses fonts documentals i d'informació: bases de dades (com ara Xtec), arxius municipals i de comunitats autònomes (Generalitat de Catalunya o Govern Basc), webs en línia (com El Trobador, el Dipòsit Digital de Documents de la UAB¹ o el catàleg BEG²), etc. Aquesta recopilació de recursos s'ha transformat en fitxes didàctiques a través de l'aplicació Canva.

Per últim, s'han tornat a consultar els articles especialitzats en la temàtica per construir dues eines preventives més: les Orientacions Didàctiques per al professorat i la Infografia d'actuació. Aquestes dues eines, junt amb els 30 recursos d'intervenció preventiva, conformen el producte final que es presenta en aquest treball: un banc de recursos preventius del bullying escolar dirigit als docents d'Educació Primària.

---

¹ Lloc web: <https://ddd.uab.cat/>

² Catàleg de Biblioteques Especialitzades de la Generalitat de Catalunya.

5. ELS RECURSOS D'INTERVENCIÓ PREVENTIVA

En aquest apartat es presenta el banc de recursos per prevenir l'assetjament entre iguals a l'etapa d'Educació Primària. Tot i que l'Educació Física i l'esport són la prioritat, el present recull conté recursos preventius de diferent naturalesa (transversals i específics), els quals s'han classificat en vuit grups: recursos audiovisuals, jocs cooperatius, dinàmiques esportives, contes, anuncis i campanyes publicitàries, obres teatrals, blogs i pàgines web, i propostes de caràcter transversal.

Cada recurs didàctic inclou una **descripció** (què és, quina és la seva utilitat, a qui va dirigit, quin material necessita, etc.), una breu **anàlisi** de la seva aplicabilitat, les **instruccions** sobre com utilitzar-lo a l'etapa d'Educació Primària i la **font** de procedència d'on s'ha extret. A més, cadascuna de les propostes està avaluada quantitativament amb un sistema d'estrelletes que valora sobre cinc l'**aplicabilitat** del recurs. Concretament, el sistema d'avaluació atribueix a cada estrella un color i un ítem de qualitat del recurs en el context escolar:

	Interès didàctic: L'estrella blava indica que el recurs té el propòsit de prevenir situacions d'assetjament escolar amb la finalitat de sensibilitzar l'alumnat envers la problemàtica.
	Destinatarí: L'estrella vermella indica que el recurs està destinat a infants de l'etapa d'Educació Primària, és a dir, d'entre 6 i 11 anys.
	Accessibilitat i disponibilitat: L'estrella verda indica si el recurs és de fàcil accés per a la comunitat educativa, és a dir, si està disponible i a l'abast de mestres i escoles.
	Específic d'Educació Física: L'estrella groga indica que el recurs és propi de l'àrea d'Educació Física.
	Transversal: L'estrella lila indica que el recurs és transferible a diferents àrees d'aprenentatge, com ara música o educació en valors, i va més enllà del currículum propi de l'àrea d'Educació Física.

La valoració representada mitjançant el sistema d'estrelletes és resultat de l'anàlisi específic de l'autora per a cada recurs i, per tant, és una valoració de caràcter personal que es manifestarà de la següent manera:

Valoració:

En conjunt, les estratègies i eines de prevenció tenen com a objectiu donar pautes d'actuació davant indicis d'assetjament escolar i/o situacions d'exclusió que cal abordar de forma precoç. Tot i així, els docents hauran de desenvolupar, adaptar i aplicar el contingut d'aquest manual en funció de la realitat de la seva escola, el context on es troba i els recursos materials, temporals i espacials dels quals disposa.

A continuació s'exposen els vuit grups de recursos d'intervenció preventiva que inclou el manual. Aquests grups es presenten amb una breu introducció i el títol dels recursos que pertanyen a cadascuna de les categories. Tanmateix, el seu contingut didàctic es troba adjunt a l'apartat d'Annexos, on es poden consultar en format fitxa. Per tant, quan el lector vulgui accedir a les fitxes didàctiques haurà de dirigir-se als Annexos per consultar la descripció, l'anàlisi, les instruccions, la font i la valoració de cada recurs. Per tal de facilitar-ne l'accés, s'han numerat els recursos de l'1 al 30 seguint l'ordre en què apareixen exposats al cos del treball.

5.1. Recursos audiovisuals

En aquest primer apartat es proposa un total de quatre recursos audiovisuals, entre els quals hi ha dos curtmétratges, una conferència i un reportatge. Tots quatre estan relacionats amb la temàtica que ens ocupa i tenen com a finalitat la reflexió profunda sobre l'abast del bullying. Cada proposta inclou una descripció del material audiovisual, una anàlisi del seu contingut, algunes instruccions i idees per utilitzar-lo a l'aula, la font bibliogràfica i una valoració.

- 1) **Tan sols respira** (curtmétratge)
- 2) **Bruna shortfilm** (curtmétratge)
- 3) **Ponencia Lolita Bosch** (conferència)
- 4) **30 minuts Bullying** (reportatge)

5.2. Recursos de jocs cooperatius

El joc té un rol educatiu que contribueix al desenvolupament i l'equilibri psicològics de l'individu, la qual cosa fa que sigui un recurs útil i eficaç per fomentar en els alumnes valors com l'empatia, la comunicació, la cooperació i el companyerisme. Alhora, són una eina eficaç per treballar l'assetjament escolar i la sensibilització a través dels diferents rols que hi intervenen.

El joc cooperatiu és una activitat física que té com a principal finalitat la diversió i l'entreteniment a través de l'assoliment d'un objectiu comú. Per tant, no es basa en la competició sinó en la cooperació de tots els participants d'un mateix equip. Cal tenir clar que, perquè els jocs cooperatius assoleixin l'objectiu de sensibilització envers l'assetjament entre iguals, és imprescindible que vagin acompanyats d'una reflexió i posada en comú dels aprenentatges, vivències i emocions derivades de l'activitat realitzada (Fundació Barça, 2018). Cada proposta de joc cooperatiu inclou una descripció de les normes bàsiques de joc, un llistat dels materials necessaris per jugar, algunes variants per modificar i adaptar el joc, i una guia de preguntes per facilitar la conducció de la reflexió posterior a la pràctica.

- 5) **Gallina i pollets**
- 6) **Cavalls i cavallers**
- 7) **Paquets de rols**
- 8) **Tot val**
- 9) **Superar el mur del bullying**

5.3. Dinàmiques esportives

Les dinàmiques lúdiques i participatives on l'esport és l'eix motivador per a l'aprenentatge també són una bona eina de detecció i prevenció. En concret, les dues dinàmiques que a continuació es proposen busquen promoure la reflexió a través del joc i l'esport com a escenaris per a la creació de relacions entre iguals.

Per aplicar aquestes dinàmiques esportives es recomana que el docent introdueixi la temàtica del bullying abans d'iniciar la sessió i que es presenti com un referent al qual demanar ajuda en cas d'assetjament. A més, ambdues dinàmiques aborden uns continguts pedagògics –com ara empatia, identificació de les emocions pròpies i alienes, cooperació, gestió positiva del conflicte, convivència o assertivitat– sobre els quals s'aconsella obrir un espai de diàleg i reflexió abans de donar per finalitzada una sessió. D'aquesta manera, els participants podran compartir i recopilar els aprenentatges i valors treballats a partir de cadascuna de les propostes didàctiques.

- 10) **Prevenció del bullying mitjançant l'esport** (manual didàctic)
- 11) **Tallers educatius sobre el bullying** (tallers formatius)

5.4. Contes

El conte també és una eina educativa molt útil per treballar l'assetjament escolar amb els infants, perquè permet traslladar el discurs ètic i moral envers l'empatia i el respecte a la veu d'uns personatges que són més propers als nens i nenes que la veu dels adults. L'empatia, l'autoestima i la resolució de conflictes són tres aspectes clau que poden abordar-se fàcilment a partir de la literatura infantil i juvenil amb l'objectiu de tractar la problemàtica del bullying. A més, els contes són una finestra al diàleg i la comunicació.

A continuació trobareu la presentació de quatre contes per treballar i prevenir l'assetjament entre iguals. Cada conte inclou una descripció del material amb la sinopsi del llibre, una anàlisi del contingut i de la seva adequació per a l'etapa d'Educació Primària, algunes instruccions per utilitzar-lo a l'aula, la referència bibliogràfica i una valoració del recurs.

12) **I si ens entenem?** – *Anna Morató*

13) **La casa mágica: Adiós a mis pesadillas** – *Belén Fernández*

14) **La Nuna sap llegir la ment** – *Orit Gidali*

15) **El monstre petit diu NO!** – *Kalle Güettler, Rakel Helmsdal i Áslaug Jónsdóttir*

5.5. Anuncis i campanyes publicitàries

El principal objectiu dels anuncis i les campanyes publicitàries és sensibilitzar als infants i ajudar-los a identificar les emocions, valors i accions experimentades pels diferents agents que intervenen en una situació d'assetjament escolar. Així mateix, tenen la finalitat d'ajudar als nens i nenes a prendre consciència sobre el bullying com a fenomen social del qual han de prendre partit. És convenient que la visualització de qualsevol dels recursos estigui acompanyada per una conversa prèvia sobre la problemàtica i una posterior reflexió –individual o grupal– sobre el seu contingut i propòsit.

En aquesta categoria es proposen dues campanyes de sensibilització, una campanya d'empoderament i un Manifest contra el bullying:

16) **Campanyes “Digues NO a l'assetjament escolar” i “I tu? Estàs amb nosaltres?”**

17) **Manifest Alan contra el bullying**

18) **Campanya “Se buscan valientes”**

5.6. Obres teatrals

El teatre és cultura, i la cultura és un arma molt potent a l'hora de construir una societat lliure de violència on totes les persones puguin ser educades en el respecte a la diferència. A continuació es recomanen tres obres de teatre òptimes per treballar l'assetjament escolar a l'etapa d'Educació Primària. Totes tres sorgeixen de la necessitat de fer ressò sobre el fenomen del bullying a la societat. La fitxa didàctica de cadascuna de les obres inclou una descripció on s'explica breument la sinopsi, una anàlisi del seu contingut i de la seva adequació a l'etapa d'Educació Primària, una imatge del seu cartell promocional, la font bibliogràfica d'on s'ha extret i una valoració de la seva aplicabilitat.

19) **No t'ho callis**

20) **El pequeño poni**

21) **Safari**

5.7. Blogs i pàgines web

En aquest grup es proposen cinc recursos en línia que proporcionen al professorat diferents eines i estratègies de prevenció, detecció i gestió del bullying escolar. En concret, es presenta una plataforma digital, un projecte educatiu de convivència, una pàgina web de reportatges visuals, un blog i una plataforma digital interactiva. Cada recurs online inclou una descripció on s'explica la seva utilitat a l'hora d'introduir la prevenció del bullying a l'aula, la font bibliogràfica d'on s'ha extret i una valoració quantitativa.

22) **PDA Bullying**

23) **Projecte de convivència “Aquí prou bullying”**

24) **Recurs interactiu Ara.cat**

25) **Blog Entre pasillos y aula**

26) **Associacions contra l'assetjament escolar a Espanya**

5.8. Propostes de caràcter transversal

Les propostes de caràcter transversal contenen un total de quatre recursos pensats per prevenir el bullying a través de la implicació global de tota la comunitat educativa. En

primer lloc, hi ha un programa de convivència, un protocol d'actuació i una aplicació tecnològica que requereixen la corresponsabilitat de docents, alumnes i famílies, i en segon lloc, es proposa un taller formatiu que l'equip de coordinació del centre ha de decidir a quin cicle o grups-classe vol destinar. Cadascuna d'aquestes propostes transversals es presenta a les respectives fitxes amb una descripció on es detalla en què consisteix i quina utilitat té com a recurs per a l'etapa d'Educació Primària, una valoració de la seva aplicabilitat i la font bibliogràfica d'on s'ha extret.

27) **Programa TEI**

28) **Protocol d'actuació UNICEF**

29) **B-Resol App**

30) **Taller de bullying mitjançant la cuina**

6. TAULA SÍNTESI DE LA VALORACIÓ DELS RECURSOS

Tot seguit, el lector trobarà una taula síntesi que organitza els 30 recursos d'intervenció preventiva en les vuit categories prèviament establertes: recursos audiovisuals, jocs cooperatius, dinàmiques esportives, contes, anuncis i campanyes publicitàries, obres teatrals, blogs i pàgines web, i propostes de caràcter transversal. La creació d'aquesta taula té per objectiu la recopilació dels cinc ítems de qualitat mitjançant els quals s'han valorat els recursos, és a dir, el sistema d'estrelletes definit al [punt 5](#) d'aquest mateix treball. Concretament, aquesta taula de doble entrada pretén ser un instrument més per facilitar l'accessibilitat del professorat a tots els recursos. Així, cada docent podrà consultar el recurs que millor s'adapti a la seva necessitat ajudant-se dels ítems valoratius amb què s'ha qualificat cada proposta didàctica.

TIPUS DE RECURS	NÚMERO I TÍTOL DELS RECURSOS	INTERÉS DIDÀCTIC	DESTINATARI	ACCESSIBILITAT I DISPONIBILITAT	ESPECÍFIC EDUCACIÓ FÍSICA	TRANSVERSAL
RECURSOS AUDIOVISUALS	① Tan sols respira	★	★	★		★
	② Bruna Shortfilm	★	★			★
	③ Lolita Bosch	★		★		★
	④ 30 minuts bullying	★	★	★		★
JOCs COOPERATIUS	⑤ Gallina i pollets	★	★	★	★	
	⑥ Cavalls i cavallers	★	★	★	★	
	⑦ Paquets de rols	★	★	★	★	
	⑧ Tot val	★	★	★	★	
	⑨ Superar el mur del bullying	★	★	★	★	
DINÀMIQUES ESPORTIVES	⑩ Manual Fundació Barça	★		★	★	★
	⑪ Tallers educatius	★	★	★	★	★
CONTES	⑫ I si ens entenem?	★	★	★		★
	⑬ La casa màgica	★	★	★		★
	⑭ La Nuna sap llegir la ment	★	★	★		★
	⑮ El monstre petit diu NO!	★	★	★		★

TIPUS DE RECURS	NÚMERO I TÍTOL DELS RECURSOS	INTERÉS DIDÀCTIC	DESTINATARI	ACCESSIBILITAT I DISPONIBILITAT	ESPECÍFIC EDUCACIÓ FÍSICA	TRANSVERSAL
ANUNCIS I CAMPANYES PUBLICITÀRIES	⑩ Campanyes "Digues NO a l'assetjament escolar" i "I tu? Estàs amb nosaltres?"	★	★	★		★
	⑪ Manifest Alan contra el bullying	★	★	★		★
	⑫ Campanya "Se buscant valientes"	★	★	★		★
OBRES TEATRALS	⑬ No t'ho callis	★				★
	⑭ El pequeño poni	★	★			★
	⑮ Safari	★	★	★		★
BLOGS I PÀGINES WEB	⑯ PDA Bullying	★	★	★		★
	⑰ Projecte de convivència "Aquí prou bullying"	★	★	★		★
	⑱ Recurs interactiu Ara.cat	★	★	★		★
	⑲ Blog Entre pasillos y aulas	★	★	★		★
	⑳ Associacions contra l'assetjament escolar a Espanya	★	★	★		★
PROPOSTES DE CARÀCTER TRANSVERSAL	㉑ Programa TEI	★	★	★		★
	㉒ Protocol d'actuació UNICEF	★	★	★		★
	㉓ B-Resol App	★	★	★		★
	㉔ Taller de bullying mitjançant la cuina	★	★	★		★

7. ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES PEL PROFESSORAT

Tot i que el present treball se centra eminentment en la prevenció i la seva finalitat última és que no s'arribin a donar situacions de *bullying*, és fonamental que el professorat conegui dos procediments bàsics davant la seva existència en l'àmbit escolar:

- 1) **Saber-ho identificar.** Una de les dificultats principals que presenta el *bullying* és saber reconèixer què és i que no és *bullying*. En aquest cas, és imprescindible que des de l'escola s'ofereixin sessions de formació per als tres col·lectius que conviuen en una mateixa comunitat educativa: mestres, famílies i alumnat (PARINEFC, 2019). La formació ha de servir per conèixer els indicadors del *bullying* i saber com detectar-los. De fet, aprendre a identificar l'assetjament és part de la prevenció.
- 2) **Saber com actuar un cop identificat.** En cas d'haver detectat un cas de *bullying*, és important saber què s'ha de fer, quin paper tenen els docents i quins procediments cal seguir per intervenir-hi.

Les Orientacions Didàctiques pel professorat pretenen ser una guia amb les pautes bàsiques d'actuació a tenir en compte a l'hora d'abordar un cas d'assetjament. La seva finalitat és servir d'exemple perquè cada escola –en funció de la seva realitat, el context on es troben i els recursos materials, temporals i espacials dels quals disposen– pugui desenvolupar, adaptar i aplicar aquestes pautes de manera flexible però efectiva.

Més enllà del *Protocol de prevenció, detecció i intervenció d'assetjament i ciberassetjament entre iguals* que emet la Generalitat de Catalunya (2019) i del conjunt de recursos de caràcter preventiu exposats al llarg de tot aquest Treball de Final de Grau, qualsevol docent hauria de ser coneixedor de les següents idees bàsiques sobre com tractar el *bullying* a l'escola:

- 1) **L'assetjament és un fenomen complex i multicausal.** És de vital importància entendre que la seva complexitat requereix la implicació de tota la comunitat escolar. Resoldre situacions de *bullying* exigeix un esforç coordinat i articulat per tots els components del centre i, per tant, plantejar una resposta coordinada implica l'establiment de temps, recursos, tasques i responsabilitats per part d'alumnes, mestres i famílies.
- 2) **A les situacions d'assetjament tothom hi juga un rol.** És necessari identificar qui adopta cada rol abans de prendre mesures d'intervenció precoç.

- 3) **Establir una “persona responsable” dins l’equip docent.** Qui detecta o és informat sobre una situació de bullying hauria de ser l’encarregat d’iniciar el protocol d’actuació i executar-lo responsablement.
- 4) **Activar un protocol d’actuació davant la sospita o detecció d’un cas d’assetjament.** Preferiblement el *Protocol de prevenció, detecció i intervenció d’assetjament i ciberassetjament entre iguals* que emet la Generalitat de Catalunya i que està disponible a la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC)³.
- 5) **L’acció preventiva ha de ser global.** El bullying es pot abordar des de l’Educació Física preventivament, però –donada la seva complexitat– és fonamental un treball estructural per part de TOT el centre educatiu; implicant alumnes, famílies i equip docent.
- 6) **L’actuació ha de ser eficaç, ràpida i no precipitada.** És important adoptar mesures educatives cautelars i immediates, sempre garantint la protecció i confidencialitat dels alumnes implicats.
- 7) **La intervenció varia en funció de la història i el context familiar.** Algunes famílies estan més sensibilitzades amb els casos de bullying que d’altres. Per això, l’actuació requereix una comunicació bidireccional entre l’escola i la família dels alumnes implicats en un cas d’assetjament.
- 8) **No posar mai la víctima amb l’agressor.** Per obtenir informació sobre els alumnes implicats en un cas d’assetjament, és convenient entrevistar a l’agressor i la víctima individualment, sense enfrontar-los l’un amb l’altre. A més, no s’ha de plantejar l’entrevista com un interrogatori, sinó com una conversa en un clima de confiança i respecte que faciliti la comunicació i permeti tant el diàleg com l’escolta activa.
- 9) **Telèfon de referència 116 111.** El servei del telèfon 116 111 està operatiu les 24 hores del dia i els 365 dies de l’any, de forma gratuïta i totalment anònima. Té com a objectiu prevenir i detectar les situacions d’assetjament a les escoles i ofereix informació, assessorament i orientació en casos de maltractament que afectin infants i adolescents.

---

³ Per saber-ne més:

<http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-ciberassetjament-entre-iguals/index.html>

8. INFOGRAFÍA SOBRE COM ACTUAR DAVANT UNA SITUACIÓ DE BULLYING ESCOLAR

Per tal de complementar les Orientacions Didàctiques al professorat i proporcionar també un recurs útil, accessible i de fàcil interpretació, he creat una infografia d'elaboració pròpia que sintetitza el full de ruta proposat pel “*Protocolo de actuación de situaciones de bullying*” d'UNICEF⁴, en el qual es recullen les pautes bàsiques d'intervenció immediata en l'abordatge del bullying escolar.

Aquesta infografia inclou una definició de l'assetjament entre iguals, quatre característiques per reconèixer-lo, les diferents manifestacions amb què es pot presentar i els tres rols que es troben implicats en situacions de bullying. A més, també proposa vuit passos a seguir per actuar, així com algunes recomanacions perquè el procediment resulti eficaç.

---

⁴ UNICEF. (2015). *Protocolo de actuación en situaciones de bullying*. Ministerio de Educación Pública.

COM ACTUAR DAVANT UNA SITUACIÓ DE BULLYING ESCOLAR

A partir del *Protocolo de actuación en situaciones de bullying* d'UNICEF

QUÈ ÉS?

L'assetjament escolar és una forma de violència entre iguals que es produeix dins l'entorn educatiu

QUINES CARACTERÍSTIQUES TÉ?

- És intencional
- Es dona en la relació entre iguals
- Hi ha una desigualtat o desequilibri de poders
- Es produeix de manera repetida i continuada

DETECCIÓ DE LA SITUACIÓ DE BULLYING

1

- Escoltar amb respecte
- No restar o minimitzar importància a les manifestacions dels estudiants
- Garantir la confidencialitat
- Intervenció immediata, eficaç i no precipitada

2

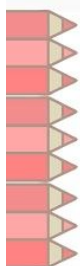
COMUNICACIÓ A LA DIRECCIÓ

- Qui detecta la situació de bullying és responsable de comunicar-ho al director o directora
- Garantir la protecció dels estudiants

3

INTERVENCIÓ EN LA SITUACIÓ

- No enfrontar agressor i víctima
- No forçar artificialment la mediació entre iguals
- Gestionar l'actuació amb privacitat i cautela, evitant una possible revenja

COM ES MANIFESTA?

- Ciberbullying
- Violència física
- Violència material
- Violència psicològica
- Violència verbal
- Violència sexual

ROLS IMPLICATS

Víctima
Agressor
Observador

4

COMUNICACIÓ AMB LES FAMÍLIES

- Convocar la família de l'assetjador, l'agressor i l'observador
- No reunir conjuntament les famílies implicades el mateix dia i hora

5

ENTREVISTA AMB TOTES LES PARTS

- Entrevistar per separat a qui pateix bullying, qui l'exerceix i qui l'observa

DEFINIR MESURES D'ACTUACIÓ AMB LES DIFERENTS PARTS

6

- Mesures per garantir i organitzar la protecció de la víctima dins del centre educatiu
- Coordinació amb altres institucions i/o professionals
- Comunicació de les mesures pactades a les famílies dels alumnes implicats
- Activar altres protocols (si s'escau)

7

SEGUIMENT DE LA IMPLANTACIÓ DE LES MESURES

- Crear un "equip per la convivència" format per mestres encarregats del seguiment de les mesures establertes
- Recolzar la víctima i evitar la seva exclusió a l'escola

8

MESURES I ACCIONS PER RESTAURAR LA CONVIVÈNCIA

- Procés de sensibilització i prevenció de futurs incidents
- Fomentar la cooperació i el sentit de pertinença dels alumnes implicats
- Enfortir l'autoestima i generar l'empoderament de la víctima

9. CONCLUSIONS

En el marc teòric d'aquest treball s'ha definit el fenomen objecte d'estudi, així com les diferents propostes de prevenció, detecció i intervenció que els especialistes en la temàtica (O'Moore, 2000; Avilés, 1999; Cerezo et al., 2009) han plantejat abordar-lo al llarg de les darreres dècades. S'ha demostrat amb arguments científics que el *bullying* és una de les formes de violència física i emocional amb major impacte en el desenvolupament dels infants (Fundació Barça, 2018). Segons autors com Benítez et al. (2009) o Oldenburg et al. (2016), l'abast d'aquest impacte es veu agreujat per una manca de formació del professorat, el qual no disposa d'eines i recursos suficients per fer front al repte social que planteja l'assetjament escolar. A més, també s'ha evidenciat en l'estat de la qüestió una abundància d'investigacions de caràcter teòric que contrasta amb un escàs nombre d'estudis per combatre el problema a través de la pràctica. Per aquests motius, es van determinar la manca de formació del professorat i l'escassetat d'estudis amb propostes de caràcter pràctic com a possibles vies de recerca.

Per tal de donar resposta a totes dues demandes, en aquest treball es presenta una recopilació de recursos preventius que pretén ajudar els docents a combatre el *bullying* des de l'activitat física i l'esport. Tanmateix, els especialistes constaten que l'assetjament escolar és un fenomen complex i d'arrel multifactorial (Torralba et al., 2018) que requereix una actuació transversal des de diferents perspectives i contextos. Per això, el producte final va més enllà de l'Educació Física i proposa estratègies i recursos de prevenció que poden transferir-se a diferents àrees de l'Educació Primària. En definitiva, podem dir que el treball que teniu entre mans és un recurs transferible que serveix per prevenir el *bullying* escolar transversalment, sobretot des de l'activitat física i l'esport. Convé remarcar, però, que l'esport no esdevé un fi, sinó un mitjà eficaç per prevenir la violència i l'assetjament entre iguals. Tal com afirmen Borja (2012) o Endersen i Olweus (2005), l'esport pot considerar-se una arma de doble tall per combatre l'assetjament, ja que també pot arribar a ser un factor de risc a l'hora de patir *bullying*.

Per tant, tots aquests materials i recursos són només una eina que ens ajuden a la prevenció, però tot dependrà de l'ús que en faci l'educador. El valor d'aquestes propostes no es troba únicament en la proposta en sí, sinó en el COM el professorat en fa un bon ús. En qualsevol cas, el diàleg i la reflexió han de ser estratègies que sempre acompanyin la posada en pràctica dels recursos.

Els centres educatius són espais d'aprenentatge i socialització on es poden donar situacions de conflicte i violència entre iguals, però també són el marc idoni per implementar estratègies de prevenció davant l'assetjament. És important recordar que, donada la complexitat del *bullying*, l'acció preventiva des de l'escola ha de ser global. Per tant, tot i poder-se abordar preventivament des de l'Educació Física, és fonamental un treball estructural per part de tot el centre educatiu, en el qual s'impliqui els alumnes, les famílies i l'equip docent. Així doncs, tota la comunitat educativa ha d'adquirir coneixements respecte al *bullying*: què és, com s'identifica, com s'ha d'actuar per prevenir-lo i quins procediments s'han de seguir en cas que es produeixi. En aquest respecte, el banc de recursos creat proporciona –a l'apartat d'Orientacions didàctiques per al professorat– una guia amb les pautes bàsiques d'actuació per abordar un possible cas d'assetjament.

Amb tot plegat, el present treball posa a l'abast dels educadors un ampli ventall de recursos de diferent naturalesa (transversals i específics d'Educació Física) amb la finalitat que s'introdueixi la prevenció del *bullying* a l'etapa d'Educació Primària. Les eines proposades han estat dividides en tres apartats amb l'objectiu que cada centre i/o docent pugui consultar-les i adaptar-les en funció de la realitat educativa on les vulgui aplicar. D'aquesta manera, el lector pot consultar en profunditat qualssevol dels apartats: Recursos d'intervenció preventiva –amb un total de 30 propostes entre les quals hi ha recursos audiovisuals, jocs cooperatius, dinàmiques esportives, contes, anuncis i campanyes publicitàries, obres teatrals, blogs i pàgines web, i propostes de caràcter transversal–, “Orientacions didàctiques” –on s'exposen 9 idees bàsiques sobre com tractar el *bullying* a l'escola– o la “Infografia d'actuació” –la qual ofereix els procediments a seguir davant d'un índex d'assetjament.

Per concloure, m'agradaria fer èmfasi en un dels reptes que tot centre educatiu hauria d'afrontar per combatre el *bullying*: el compromís social d'assegurar que els valors de la ciutadania democràtica prevalen en el context escolar, contribuint així a reduir les desigualtats de la societat i, sobretot, aquelles desigualtats associades a les situacions de violència entre iguals.

10. LIMITACIONS I FUTURES LÍNIES D'INVESTIGACIÓ

Si bé és cert que el present treball de recerca ha assolit amb determinació els objectius que es plantejava, durant la construcció del producte final s'han afrontat certes limitacions.

Primerament, val a dir que bona part del temps dedicat a l'estudi s'ha desenvolupat en una situació excepcional marcada per l'arribada de la COVID-19 a Espanya. Les mesures de confinament establertes per les autoritats governamentals i sanitàries han provocat la modificació d'una de les línies de recerca que es pretenia abastar en l'estudi. En concret, s'ha refusat la possibilitat d'enquestar al col·lectiu docent amb l'objectiu d'analitzar el seu grau de formació respecte al fenomen del *bullying*. Tot i haver-se elaborat una proposta d'enquesta⁵, l'aturada immediata de l'activitat docent i el tancament sobtat de tots els centres educatius han provocat el descart de l'enquesta com a mètode d'obtenció de dades.

En segon lloc, es considera com a inconvenient el calendari d'espectacles dels recursos d'obres teatrals, ja que hi ha una àmplia oferta disponible però és difícil trobar espectacles amb funcions programades per als pròxims anys –quan s'espera que el present treball estigui a disposició del professorat. Finalment, s'ha optat per proposar tres obres teatrals, malgrat que aquestes no tinguin futures representacions programades.

Per últim, una altra dificultat que ha sorgit en el desenvolupament de la recerca té relació amb l'establiment d'un criteri de selecció per als jocs cooperatius. Actualment existeix una gran varietat de jocs i dinàmiques cooperatives per fomentar valors com el respecte, la convivència i la tolerància, però trobar un criteri objectiu per seleccionar-les o bé refusar-les no és una tasca gens fàcil. En aquest treball s'hi han inclòs cinc jocs cooperatius per prevenir l'assetjament escolar, però cal tenir en compte que existeixen multitud de jocs i propostes de caràcter cooperatiu –i inclusiu– que també pertanyen a aquesta categoria i que són igualment vàlids per aconseguir el mateix propòsit.

En referència a la possibilitat de realitzar futures investigacions a partir del que s'ha obtingut a través del present estudi, s'ha identificat l'existència de dues línies viables amb interès didàctic. Prenent el producte final com a punt de partida, a continuació es plantegen les futures línies d'investigació per aprofundir en el coneixement de la problemàtica i per comprovar l'efectivitat dels recursos recopilats en aquest treball.

---

⁵ Veure annex 31.

En primer lloc, i amb el propòsit d'analitzar metòdicament la manca de formació del professorat, es considera la possibilitat d'entrevistar a dues especialistes del *bullying* escolar. Graduades en Educació Primària i amb una extensa experiència en el món educatiu, l'Arantxa Ayala i la Victoria Hinojosa són actualment tècniques docents en el Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, concretament estan immerses en el projecte de convivència '*Aquí prou bullying*'. Incorporar la veu de persones expertes en el tema i saber la seva opinió pel què fa a la formació docent pot aportar informació molt útil respecte a la necessitat de formar als professionals de l'educació perquè disposin de més i millors estratègies de detecció, intervenció i gestió del problema. Per altra banda, seria interessant entrevistar a professorat en actiu per estudiar el seu grau de formació i coneixement dels protocols d'intervenció del *bullying* i conèixer també possibles experiències viscudes en el seu context escolar. Aquestes entrevistes seran de gran utilitat per analitzar les conseqüències de la manca de formació en la prevenció de l'assetjament entre iguals i permetran extreure conclusions enver la necessitat (o no) de formar als docents. En definitiva, la realització d'entrevistes i enquestes als professionals de l'educació permetrà investigar com afecta la formació del professorat en la prevenció, la detecció i la intervenció del *bullying* a l'escola.

En segon lloc, es valora la possibilitat de compartir massivament el producte final amb la comunitat educativa i treure'n profit del contingut en la formació inicial i permanent dels educadors. Així doncs, es suggereix: per una banda, posar aquests materials i recursos a disposició de tots els docents d'Educació Física, i d'Educació Primària en general, a través de plataformes com Xtec o Coplefc; i, per l'altra, fer formació als futurs mestres d'Educació Física i oferir formació permanent als mestres en actiu.

La darrera proposta de futur va encaminada a l'aplicació dels recursos que s'han compilat en aquest treball de final de grau. Més enllà de proporcionar als i les docents una eina per prevenir el *bullying* escolar, seria oportú estudiar l'interès d'aquest banc de recursos a través d'una proposta d'innovació aplicada a un o més centres educatius durant un període de temps determinat. Aquesta proposta –la qual tindria com a objectiu la posada en pràctica de tot el material en diferents escoles– s'hauria de complementar amb un curs de formació sobre la prevenció del *bullying* i com fer ús d'aquests materials i recursos.

En tot cas, les tres línies d'investigació s'han plantejat des d'una perspectiva futurista i totalment incerta.

11. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Adler, L. (2014). *An examination into bullying in the adolescent sport context*. Tesis doctoral. School of Kinesiology and Health Studies. Queen's University. Consultat el 28/4/2020. Disponible a:

https://qspace.library.queensu.ca/bitstream/handle/1974/12496/Adler_Adler_L_201409_MS_c.pdf;jsessionid=50034A457837E7B8E5B6A6B2E378214D?sequence=1.

Avilés, J. M^a. (1999). *CIMEI. Cuestionario sobre intimidación y maltrato entre iguales*. Valladolid. Consultat el 21/11/2019.

Bayer Salzman, J. i Salzman, J. (2015). *Solo respira*. Consultat el 23/2/2020, de Youtube. Lloc web: https://www.youtube.com/watch?time_continue=115&v=qn63c9JgoN8

Benítez, J., García-Berbén, A. i Fernández-Cabezas, M. (2009). *The impact of a course on bullying within the pre-service teacher training curriculum*. Electronic Journal of Research in Educational Psychology, 7, 192-208. Consultat el 16/11/2019.

Bezerra, P. (2020). *El Pequeño Poni*. La Villarroel, Teatre. Consultat el 22/02/2020. Lloc web: <https://www.lavillarroel.cat/es/ex/1708/el-pequeno-poni/>

Borja, V. (2012). *Bullying y acoso escolar durante el desarrollo de las clases de Educación Física*. EmásF: Revista Digital de Educación Física. Consultat el 14/12/2019.

Botelho, R., i Grau, M. (2008). *Bullying en clases de Educación Física: Propuestas de intervención a partir de la educación en valores*. VI Congreso Internacional de Actividades Físicas Cooperativas. Consultat el 14/12/2019.

Castillero, O. (sense data). *12 películas sobre el bullying que todos deberíamos ver*. Consultat el 31/10/2019, de Psicología y Mente. Lloc web: <https://psicologiaymente.com/cultura/peliculas-sobre-bullying>

Cerezo, F (2006). *Violencia y victimización entre escolares. El bullying: estrategias de identificación y elementos para la intervención a través del Test Bull-S*. Electronic Journal of Research in Educational Psychology, 4(2). Consultat el 22/11/2019. Disponible a: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=2931/293122821010>

Cerezo, F. i Sánchez, C. (2013). *Eficacia del programa CIP para la mejora de la convivencia escolar y la prevención del bullying en alumnos de Educación Primaria*. Apuntes de Psicología, 31 (2), 173-181. Consultat el 13/12/2019.

Costa, P., Pereira, B., Silvério, J. (2008). *O papel da prática desportiva na promoção do espírito desportivo: estudo realizado com crianças e jovens praticantes e não praticantes de*

atividades desportivas. A *Atividade Física, Saúde e Lazer*. Lisboa: Lidel. 431-449. Consultat el 14/12/2019.

Defensor del pueblo. (1999). *Informe del defensor del pueblo sobre violencia escolar*. Madrid: Publicacions del Defensor del Pueblo. Consultat el 22/11/2019.

Durán, J. (2006). *La actividad física y el deporte: una oportunidad para transmitir valores*. Valores En Movimiento. La Actividad Física Y El Deporte Como Medio de Educación En Valores.

Durany, S. (2014). *L'assetjament escolar: una problemàtica social pendent*. Treball Final de Grau, 1-31. Consultat el 10/11/2019.

Endersen, I., Olweus, D. (2005). *Participation in power sports and antisocial involvement in preadolescent and adolescent boys*. The Journal of Child Psychology and Psychiatry, Londres, 46(5), 468-478. Consultat el 14/12/2019.

Fernández, M., García, A., i Benítez, J. L. (2006). *Estudio de la percepción que el profesorado en activo posee sobre el maltrato entre iguales*. Profesorado. Revista del currículum y formación del profesorado, 10(2). Consultat el 22/11/2019.

Fundació Barça. (2018). *Prevenió del bullying mitjançant l'esport*. Barcelona. Consultat el 23/11/2019.

Fundació Barça. (2019). *Bullying al futbol formatiu*. Barcelona. Consultat el 23/11/2019.

Fundació Barça. (2019). *Amb el bullying no hi juguem*. Consultat el 6/12/2019. Lloc web: <https://barcanovesregles.fcbarcelona.cat/fundacio/index.html>

Generalitat de Catalunya. (2019). *Protocol de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament i el ciberassetjament entre iguals*. Consultat el 21/02/2020, de XTEC Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya. Lloc web: <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/protocols/assetjament-ciberassetjament-entre-iguals/index.html>

Generalitat de Catalunya. (2016). *Telèfon Bullying*. Consultat el 21/02/2020, de Jovecat. Lloc web: http://jovecat.gencat.cat/ca/temes/conviure-inclusio_social/plantar_cara_a_la_violencia/telefon-bullying/

González Bellido, A. (2015). *Programa TEI "Tutoria Entre Iguales"*. Innovación Educativa, n.º 25, 17-32. Consultat el 21/02/2020.

Luengo, J. A. (2018). *Cómo actuar frente al acoso escolar*. Consultat el 31/10/2019, de Aprendemos juntos. Lloc web: https://www.youtube.com/watch?v=2Un_J3EhUqk&feature=youtu.be

Martínez-Baena, A. i Faus-Boscá, J. (2018). *Acoso escolar y Educación Física: una revisión sistemática*. Retos, 34, 412-419. Consultat el 30/10/2019. Web of Science®, base de dades.

Morató García, A. (2019). *I si ens entenem?*. Barcelona: Penguin Random House Grupo Editorial.

Neto, A. (1994). *Interesses físicos no lazer: a influência do esporte de alto rendimento para a criança na relação lazer-escola-processo educativo*. Universidade de Campinas, Campinas. Consultat el 14/12/2019.

O'Connor, J. i Graber, K. (2012). *An Examination of Bullying Within Middle School Physical Education*. Research Quarterly for Exercise and Sport, 83, 56-57. Consultat el 23/11/2019.

Oldenburg, B., Bosman, R. i Veenstra, R. (2016). *Are elementary school teachers prepared to tackle bullying? A pilot study*. School Psychology International, 37(1), 64-72. Consultat el 22/11/2019.

Olivera, J. (2006). *José María Cagigal y su contribución al humanismo deportivo*. Revista Internacional de Sociología. RIS (44), 207-235. Consultat el 28/02/2020.

Olweus, D., i Limber, S. P. (2010). *The Olweus Bullying Prevention Program. Implementation and evaluation over two Decades*. A S. R. Jimerson, S. M. Swearer, i D. L. Espelage (Eds.), *The handbook of Bullying in Schools: An International Perspective* (pp. 377-401). Nova York: Routledge. Consultat el 28/04/2020.

O'Moore, M. (2000). *Critical issues for teacher training to counter bullying and victimisation in schools*. Aggressive Behavior, 26, 99-111. Consultat el 22/11/2019.

Ornelas, F. M., i Oliveira, B. (2013). *Prática desportiva, um meio de prevenção do bullying na escola?* Movimento, 19(02), 55-77. Consultat el 28/02/2020.

Ortega, R. (2005). *Programas de prevención con el alumnado*. J. Sanmartín (Ed.), *Violencia y Escuela*, 139-150. Valencia: Centro Reina Sofía para el Estudio de la Violencia. Consultat el 10/11/2019.

PARINEFC. (2019). *Bullying en el fútbol infantil: la mirada de las familias y de los entrenadores*. Movimento, Revista de Educação Física. Consultat el 28/4/2020.

Prat, S., i Soler, M. (2003). *Actitudes, valores y normas en la educación física y el deporte: reflexiones y propuestas didácticas*. Barcelona. Consultat el 14/12/2019.

Rodríguez, Nora (2005). *Guerra en las aulas*. Barcelona: Editorial Planeta.

Save the Children. (2016). *Yo a eso no juego*. Madrid: Save the Children España. Consultat el 23/11/2019.

Shannon-McCallum, C. (2013). *Bullying in Recreation and Sport Settings: Exploring Risk Factors, Prevention Efforts, and Intervention Strategies*. Journal of Park and Recreation Administration, v.31, n°1, 15-33. Consultat el 28/4/2020. Disponible a:
<https://js.sagamorepub.com/jpra/article/view/2711>

Tey Teijón, A. i Martínez Martín, M. (2003). *Educación en valores es educar sentimientos morales*. Educar, 31, 11-32. Consultat el 13/03/2020.

Torralba, F., Bellatriu, M., Rosàs, M. i Turró, G. (2018). *La prevención de la violencia. L'esport com a instrument de resolució de conflictes, cohesió i convivència social entre els infants i joves*. Càtedra Ethos-Universitat Ramon Llull, 263. Consultat el 22/05/2020.

Tur Cardona, A. (2017). *Gestió i resolució de conflictes a través de l'educació emocional*. UIBrepositori. Consultat el 23/02/2020.

UNICEF. (2015). *Protocolo de actuación en situaciones de bullying*. Ministerio de Educación Pública, 1-40. Consultat el 21/02/2020.

Vicens, L. (21/01/2019). *Frenar el 'bullying' des del mòbil i des de l'anonimat*. Ara.cat, Educació. Consultat el 31/10/2019. Lloc web:
https://www.ara.cat/societat/Frenar-bullying-des-mobil-anonimat_0_2166383363.html

Zequinão, M., Medeiros, P., Pereira, B. i Cardoso, F. (2016). *School bullying: A multifaceted phenomenon*. Educação e Pesquisa, 42(1), 181-198.

ANNEXOS

Recurs 1.

TIPOLOGIA: RECURS AUDIOVISUAL

1

TÍTOL: "TAN SOLS RESPIRA"

FONT: Julie Bayer Salzman i Josh Salzman. (2015). *Solo respira*. Consultat el 23/2/2020, de Youtube.
Lloc web: https://www.youtube.com/watch?time_continue=115&u=qn63c9jgoN8

DESCRIPCIÓ:

"Tan sols respira" és un curt de Julie Bayer Salzman i Josh Salzman que explica com se senten diferents nens i nenes davant determinades situacions amb un valor emocional negatiu per ells: primer descriuen la situació estimulants del sentiment negatiu, després exposen què provoca aquesta situació en el seu cos i la seva ment i, per últim, expressen com aconsegueixen tranquil·litzar-se mitjançant la respiració, la qual els ajuda a fer que el focus del seu pensament deixi de ser la situació que els ha generat angoixa personal.

ANÀLISI:

Aquest curtmetratge posa en relleu la importància d'aprendre a gestionar les emocions des de la infància. Estar emocionalment saludable implica saber detectar quin sentiment o emoció ens afecta i com podem calmar-nos, en aquest cas, gràcies a la respiració. "Tan sols respira" pretén divulgar la importància de l'educació emocional i del significat social que tenen els sentiments. Malgrat no ser un recurs audiovisual sobre la problemàtica del bullying, presenta una estratègia imprescindible per a la seva prevenció: la consciència emocional. Treballar el desenvolupament i la consciència emocionals ajuda als infants en l'aprenentatge de la gestió d'emocions i els ofereix recursos per comprendre, controlar i transformar les seves sensacions (Tur, 2017).

INSTRUCCIONS:

La visualització de "Tan sols respira" es pot emprar a l'Educació Primària com una eina de conscienciació i com una oportunitat per aprendre a identificar i comunicar els propis sentiments. Aprofitant la idea del curt, el qual mostra de quina manera traduir les nostres emocions a paraules, el docent pot plantejar i conduir una conversa bidireccional on els infants comparteixin les emocions negatives que han viscut la darrera setmana i les seves estratègies per gestionar-les. D'aquesta manera, l'alumnat demostrarà si sap detectar les seves emocions i si disposen o no de recursos per expressar-les verbalment. Per últim, com a clausura del treball emocional i reflexiu a partir de "Tan sols respira", podrien crear el seu propi curtmetratge.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: RECURS AUDIOVISUAL

2

TÍTOL: "BRUNA SHORTFILM"

FONT: Equip Filmative. (2018). *Bruna Shortfilm*. Verkami. Consultat el 23/02/2020.

Lloc web: [https://www.verkami.com/projects/20047?](https://www.verkami.com/projects/20047?fbclid=IwAR2pA9lOpjRSha3TqyUQlJKH9Pu4ySQWKfw68RBblpkHyrU6oRG7uYQB5Zs)

[fbclid=IwAR2pA9lOpjRSha3TqyUQlJKH9Pu4ySQWKfw68RBblpkHyrU6oRG7uYQB5Zs](https://www.verkami.com/projects/20047?fbclid=IwAR2pA9lOpjRSha3TqyUQlJKH9Pu4ySQWKfw68RBblpkHyrU6oRG7uYQB5Zs)

DESCRIPCIÓ:

"*Bruna Shortfilm*" és un curtmetratge produït per Filmative l'any 2018 que explica la història d'una noia espectadora en un cas d'assetjament. La Bruna té un conflicte intern sobre quin és realment el seu posicionament si es manté en silenci i al marge del que està presenciant, però poc a poc s'adona que ella mateixa, des de la perspectiva d'espectadora, té la clau perquè la situació de violència s'acabi.

ANÀLISI:

És una proposta audiovisual que permet treballar la necessitat d'implicar-se en la resolució de la problemàtica del bullying. *Bruna Shortfilm* promou la reflexió i el desenvolupament d'habilitats socioemocionals per donar resposta a l'assetjament entre iguals i, a més, té l'objectiu de prevenir situacions de violència a partir de la conscienciació col·lectiva sobre com la responsabilitat individual repercuteix a la societat.

INSTRUCCIONS:

Malgrat que la producció de Filmative va dirigida a joves, *Bruna Shortfilm* planteja el problema des d'una perspectiva que pot treballar-se a l'Educació Primària: el rol d'espectadora. La utilitat del recurs en l'etapa de Primària gira entorn el reconeixement emocional, l'empatia i la responsabilitat individual dels infants que són espectadors d'un cas d'assetjament. La part negativa d'aquest recurs audiovisual és que es va expandir l'any 2018 i, per tant, actualment no està disponible a la plataforma digital i tampoc té prevista cap projecció a festivals de curtmetratges.

VALORACIÓ ★ ★ ★

Recurs 3.

TIPOLOGIA: RECURS AUDIOVISUAL

3

TÍTOL: "PONENCIA LOLITA BOSCH"

FONT: Bosch, L. (2017). 1r Simposi contra el Bullying 2016/2017. Ponència 16: Lolita Bosch.

Consultat el 20/3/2020, de FCBarcelona. Lloc web: <https://www.fcbarcelona.cat/ca/videos/765447/1r-simposi-contra-el-bullying-20162017-ponencia-16-lolita-bosch>

DESCRIPCIÓ:

"Fa tres anys, la Lolita Bosch va participar al 1r Simposi contra el bullying, una iniciativa organitzada pel Col·lectiu FU i la Fundació FCBarcelona amb l'objectiu de donar veu, sensibilitzar i arribar a una diagnosi sobre l'assetjament a les escoles. La Lolita Bosch és una escriptora catalana que va publicar el 2016 una novel·la titulada "La ràbia" on reviu el seu testimoni com a víctima de bullying durant l'adolescència, concretament dels 14 als 17 anys. Des de la seva vivència personal, l'autora expressa quines conseqüències va haver d'afrontar a causa de la situació d'assetjament que va patir i aprofita la seva ponència per fer reflexionar sobre dues qüestions concretes: "Què està passant?" i "Com ho aturem?". L'autora adopta un to de conscienciació i crítica social per fer ressò en el fet que la solució al problema exigeix una implicació activa de tota la societat. Des del seu punt de vista, el bullying és un problema social impossible de solucionar si no "ens apropem a la gent que ho està patint per preguntar-li com està i què necessita"

ANÀLISI:

En aquesta ponència, l'escriptora transmet clarament el seu posicionament a través d'una comunicació fluida i espontània. El públic assistent a l'acte és el mateix públic al qual es recomana veure aquest recurs audiovisual. Més concretament, la ponència de la Lolita Bosch va dirigida als docents i famílies endinsats en el context escolar. Personalment, no utilitzaria aquest recurs amb infants perquè el registre lingüístic amb què s'expressa l'autora i el contingut que tracta és poc adequat per l'edat escolar. Tanmateix, el seu testimoni és molt recomanable per a adults perquè aconsegueix la finalitat conscienciadora que es proposa.

INSTRUCCIONS:

Es recomana la visualització des del minut 4:30 al 20:10, ja que és quan la Lolita Bosch se centra a parlar sobre l'assetjament escolar de manera específica. L'audiovisual és més apte per adolescents, adults i professionals de l'educació que no pas per infants.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: RECURS AUDIOVISUAL

4

TÍTOL: "30 MINUTS BULLYING"

FONT: 30 minuts. (2015). *Bullying*. Consultat el 14/03/2020, de TV3 a la carta.
Lloc web: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/30-minuts/bullying/video/5441053/>

DESCRIPCIÓ:

‘El 6 de setembre del 2015, el programa ‘30 minuts’ de TV3’ es va destinar a la temàtica del l'assetjament escolar. En el reportatge, amb durada de mitja hora, es dona veu sobretot a les víctimes, però també als agressors. D'entre les víctimes, es presenten diversos casos d'adolescents assetjats i el testimoni esfereïdor d'una mare que va viure el suïcidi de la seva filla. A més, s'organitza una taula rodona amb assetjadors i assetjats en la qual cadascú explica en primera persona el perquè tenia aquest rol i quins eren els seus motius per actuar amb violència. Per últim, es presenta la iniciativa d'un institut barceloní per tallar d'arrel qualsevol índex d'assetjament.

ANÀLISI:

El potencial d'aquest recurs rau en el testimoniatge de casos reals. En tan sols 30 minuts, el reportatge fa un recorregut molt interessant pels diferents agents i professionals que es veuen afectats pel bullying i tracta la urgència per pal·liar també el ciberbullying, un fenomen de tendència creixent arran de l'apogeu de les noves tecnologies. Cal ressaltar l'emotiva entrevista d'una mare que va perdre la seva filla amb motiu del bullying, la qual ofereix el seu testimoniatge amb la finalitat de conscienciar sobre el perill de no detectar la violència a temps. A més, a l'inici de l'audiovisual, es fa una definició prou encertada del bullying en la qual s'exposa la gravetat del problema manifestant que l'assetjament escolar és una "malaltia social que ens remet a jerarquies, lluites de poder i complexos individuals".

INSTRUCCIONS:

El públic a qui va destinat l'audiovisual és essencialment adolescent i adult, ja que els testimonis que hi apareixen formen part d'aquests col·lectius. Tanmateix, la visualització del reportatge és apte també per infants en edat escolar si el seu propòsit és sensibilitzar sobre la gravetat del fenomen. En cas que un mestre trobi interessant el contingut d'aquest ‘30 minuts’, és imprescindible que visualitzi prèviament tot el reportatge abans d'oferir-lo als seus alumnes. En aquesta visualització prèvia haurà de decidir quina o quines parts tenen major interès per al context i la situació del grup classe amb el qual es treballa. Per exemple, la visualització de “30 minuts Bullying” pot servir com a preludi per obrir un debat o diàleg a les aules de primària sobre quines actuacions caracteritzen a cada agent (víctima, agressor i observadors). Així mateix, el mestre pot crear un ambient de confiança per afavorir que els seus alumnes expressin si mai han viscut (o bé si estan vivint) alguna de les situacions que el reportatge presenta.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: JOCS COOPERATIUS

5

TÍTOL: "LA GALLINA I ELS POLLETS"

FONT: Fundació Barça. (2018). *Prevenió del bullying mitjançant l'esport.* Barcelona.

DESCRIPCIÓ:

Tots els jugadors fan una fila menys un, que farà de llop. El primer de la fila és la gallina i la resta són els seus pollets. El llop ha d'aconseguir tocar l'últim pollet de la fila, mentre que la resta haurà de protegir-lo per evitar-ho. Els jugadors que formen la fila han d'anar sempre agafats per la cintura.

VARIANTS:

- ➔ Fer grups més petits d'entre 7 i 10 jugadors per fila amb la finalitat d'incrementar el grau de participació activa.
- ➔ Adaptació al futbol, bàsquet o l'handbol: La gallina ha de desplaçar-se amb una pilota.
- ➔ Fer canvi de rols.

MATERIAL: Pilota de futbol, bàsquet o handbol (si s'escau).

REFLEXIÓ:

- La gallina i els pollets formaven un grup i es protegien entre si, mentre que el llop estava sol. Aquesta situació passa en els equips o en els grups d'amics? I a l'escola?
- Una situació així, pot tenir conseqüències negatives? Quines?

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: JOCS COOPERATIUS

6

TÍTOL: "CAVALLS I CAVALLERS"**FONT:** Fundació Barça. (2018). *Prevenció del bullying mitjançant l'esport.* Barcelona.**DESCRIPCIÓ:**

Es formen parelles per crear dos grups: uns seran cavalls i els altres genets. Situats en una meitat de la pista, la missió dels genets és anar a buscar el seu cavall a l'estable (meitat contrària de la pista) per després tornar a casa seva. El professor donarà instruccions als cavalls i als genets per separat, ja que tindran consignes diferents. Als cavalls els dirà que corrin només quan el genet els tracti bé i sigui amable, i als genets els dirà que tenen uns cavalls molt especials i que necessiten cridar perquè corrin. La confusió d'instruccions entre els dos grups s'haurà de resoldre a mesura que transcorre el joc o al final d'aquest.

VARIANTS: Adaptació al futbol, al bàsquet o a l'handbol.

→ Els genets sortiran de casa amb la pilota pròpia de cada esport i la conduiran o botaran, amb la mà o el peu, fins arribar a l'estable. Allà cedeixen la pilota al cavall, que s'haurà de desplaçar conduint o botant la pilota del seu genet.

MATERIAL: Pitralls i pilotes de futbol, bàsquet i/o handbol.**REFLEXIÓ:****Als cavallers**

- De quina manera heu començat a cridar als vostres cavalls
- Tant si és de manera positiva com negativa, quan voleu aconseguir alguna cosa, de quina manera ho soleu fer? Per què?
- Amb quina de les maneres és més fàcil aconseguir el nostre objectiu?

Als cavalls

- Com us heu sentit quan us cridava el vostre cavaller?
- En el vostre dia a dia, com us parlen normalment, de manera positiva o negativa?
- I vosaltres, quina utilitzeu normalment?
- Quins elements havien d'estar en joc per fer les passades? (comunicació visual i verbal, cooperació, complicitat...)

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: JOCS COOPERATIUS

7

TÍTOL: "PAQUETS DE ROLS"

FONT: Fundació Barça. (2018). *Prevenió del bullying mitjançant l'esport.* Barcelona.

DESCRIPCIÓ:

El camp de joc ha de tenir una zona central delimitada amb cons i cal formar diferents grups amb els rols següents: assetjadors, víctimes i espectadors. Es dona una etiqueta a cada participant on trobaran un paper que han d'assumir en grup. Cada grup anirà trotant per la pista, agafat de les mans. Quan l'entrenador digui una consigna, els jugadors que se sentin al·ludits han de desplaçar-se al centre del camp de joc.

→ Primer es comença amb accions de la vida quotidiana: qui es lleva d'hora, a qui li costen les matemàtiques, a qui li agrada quedar amb els amics, etc.

→ Després s'utilitzaran consignes relacionades amb les emocions: qui ha sentit que la família o amics li donaven suport, qui s'ha enamorat, a qui han rebutjat, etc.

→ Finalment s'utilitzen consignes relacionades amb situacions de bullying: qui ha insultat alguna vegada algú, qui ha rigut si han insultat algú, qui ha ajudat a la víctima quan ha presenciat una agressió (física, verbal, psicològica o simbòlica), qui s'ha sentit víctima, qui ha compartit imatges per burlar-se d'una altra persona, etc.

VARIANTS:

Adaptació al futbol, al bàsquet o a l'handbol.

→ Futbol: tots els participants han de desplaçar-se amb una pilota al peu.

→ Bàsquet: tots els participants han de botar la pilota mentre es desplacen i quan se sentin al·ludits han d'anar al centre, passant-se (un mateix) la pilota per darrere l'esquena.

→ Handbol: Tots els participants hauran de desplaçar-se amb una pilota a la mà i botant.

MATERIAL: Pilota de futbol, bàsquet o handbol (si s'escau) i etiquetes amb els rols a assumir.

REFLEXIÓ:

○ Com us heu sentit?

○ Heu seguits els rols adjudicats? Per què?

○ Creieu que podem ajudar a modificar els rols?

○ Creieu que tots, en un moment o altre, hem patit i sentit situacions negatives similars?

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: JOCS COOPERATIUS

TÍTOL: "TOT VAL"

FONT: Fundació Barça. (2018). *Prevenió del bullying mitjançant l'esport.* Barcelona.

DESCRIPCIÓ:

Es divideix el grup en dos equips que han d'anar fins al tauler del quatre en ratlla fent relleus. Cada grup tindrà quatre fitxes d'un mateix color que haurà d'anar posant només sobre les caselles d'accions positives davant el bullying, amb l'objectiu que aquestes formin 4 en ratlla.

DEMANAR AJUDA	RIURE	CALLAR	NO RIURE LES GRACIETES DE L'ASSETJADOR
FOMENTAR LA BURLA	MOSTRAR-SE RESPECTUÓS	DIR-HO A UN ADULT	COMPARTIR PEL MÒBIL SITUACIONS DE BURLA
FALTAR AL RESPECTE	FER QUE ELS TEUS AMICS DONIN SUPORT A LA VÍCTIMA	DENUNCIAR UNA IMATGE DE BURLA	DEIXAR SOLA LA VÍCTIMA
MOSTRAR-LI A L'AGRESSOR QUE NO ET SEMBLA BÉ	USAR SOBRENOMS DESPECTIUS	INCITAR AGRESSIONS	FER SENTIR LA VÍCTIMA QUE NO ESTÀ SOLA

OBJECTIUS:

- ➔ Identificar reaccions positives i negatives davant una situació d'assetjament escolar.
- ➔ Potenciar la cohesió de grup per ajudar a acabar amb situacions d'agressió.

MATERIAL: Fitxes del 4 en ratlla (cons, pitralls, ringos, frisbees).

REFLEXIÓ:

- Com us heu sentit?
- Què us ha estat més difícil?
- Us ha estat fàcil identificar les situacions positives?
- Us ha cridat l'atenció d'algun aspecte positiu o negatiu? N'afegiríeu cap altre?

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: JOCS COOPERATIUS

TÍTOL: "SUPERAR EL MUR DEL BULLYING"

FONT: Fundació Barça. (2018). *Prevenció del bullying mitjançant l'esport.* Barcelona.

DESCRIPCIÓ:

Es posa una corda a una determinada alçada. Tots els participants han de passar a l'altra banda, per sobre i sense tocar la corda.

VARIANTS:

 Adaptació al futbol, al bàsquet o a l'handbol.

- ➔ Futbol: Tots els participants han de xutar a porteria abans de passar per sobre de la corda. La corda serà la que marqui la distància des d'on fer el xut.
- ➔ Bàsquet: Tots els participants han de llançar a cistella abans de passar per sobre de la corda i la corda marcarà la distància del llançament.
- ➔ Handbol: Tots els participants hauran de llançar a porteria abans de passar per sobre de la corda i la corda marcarà la distància des d'on fer el llançament.

MATERIAL:

 Pilota de futbol, bàsquet o handbol (si s'escau) i una corda.

REFLEXIÓ:

- L'entrenador farà la reflexió que treballant tots junts, podem superar els obstacles.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: DINÀMIQUES ESPORTIVES PER DETECTAR I PREVENIR L'ASSETJAMENT

TÍTOL: "MANUAL DE PREVENCIÓ DEL BULLYING MITJANÇANT L'ESPORT"

10

FONT: Fundació Barça. (2018). *Prevenió del bullying mitjançant l'esport*. Barcelona.

DESCRIPCIÓ:

La Fundació Barça –sota el lema “Cap nen/nena fora de joc”– va elaborar l'any 2018 un manual teòric-pràctic oferint eines i recursos per prevenir, detectar i abordar situacions de bullying mitjançant l'esport i l'activitat física. A la part teòrica, s'exposa què és l'assetjament escolar i s'ofereixen indicadors per facilitar-ne la seva detecció precoç. A la part pràctica, el manual proporciona eines i pautes per abordar el bullying a través de dinàmiques esportives, estratègies educatives i l'exemplificació de casos amb possibles actuacions. A més, aquest manual conté un Protocol d'actuació amb una guia estandarditzada de mínims que pretén ajudar a establir criteris i pautes d'actuació en cas d'assetjament. La Fundació Barça va néixer l'any 1994 amb la missió de promoure la seva vessant més social, solidària i cultural oferint programes d'educació als més vulnerables amb un denominador comú: l'esport.

ANÀLISI:

Dins del manual “Prevenió del Bullying mitjançant l'esport”, els professionals de l'àmbit esportiu trobaran una eina útil i eficaç per promocionar els valors de l'esport, per sensibilitzar i per prevenir conductes violentes. Es tracta d'un material amb una estructura intuïtiva i ben ordenada en tres grans blocs temàtics: aproximació teòrica, recursos pràctics i protocol d'actuació. D'entre tots els recursos proposats en el present treball, aquest manual és un dels més funcionals perquè ofereix una guia pràctica amb 28 dinàmiques esportives i jocs de prevenció del bullying.

INSTRUCCIONS:

Recomanat per a professionals esportius (entrenadors i/o jugadors) i educatius (docents d'educació primària o secundària), aquest recurs de la institució blaugrana permet aplicar dinàmiques esportives de prevenció a partir de dos formats: el primer consisteix a integrar les activitats d'aprenentatge i sensibilització del bullying en una sessió d'entrenament qualsevol, i el segon proposa realitzar sessions íntegres per treballar la temàtica de manera específica. Cada mestre, ha d'apropiar-se del contingut que ofereix el material per utilitzar-lo en funció de l'aspecte del bullying que vulgui treballar, del perfil del seu alumnat i dels recursos materials i espacials dels quals disposa.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: DINÀMIQUES ESPORTIVES PER DETECTAR I PREVENIR L'ASSETJAMENT

TÍTOL: "TALLERS EDUCATIUS SOBRE EL BULLYING"

11

FONT: <http://fcbkids.cat/ca/pagina/programa-escolar-i-tallers-contra-el-bullying>

DESCRIPCIÓ:

La Fundació Barça ofereix diversos tallers presencials dirigits als centres d'educació primària amb l'objectiu de contribuir en la presa de consciència dels infants sobre l'assetjament escolar. Es tracta de tallers dissenyats per treballar la prevenció del bullying mitjançant l'esport, totalment gratuïts i guiats per dues persones educadores que es desplacen al centre. Tanmateix, són els tutors i els propis mestres d'educació física qui implementen els tallers a través d'unes unitats didàctiques molt pautades que suposen poca càrrega lectiva.

ANÀLISI:

Per mitjà de l'altaveu d'un club de futbol com és el Barça, la Fundació pretén contribuir a la prevenció de l'assetjament escolar implicant tota la comunitat educativa. Aquest projecte recau sobre tots els cursos de Primària a fi d'assegurar un major impacte en el conjunt de l'escola i en el seu clima de convivència. Està conduït per educadors/es especialitzats i amb contingut i dinàmiques adequades a cada cicle de primària.

INSTRUCCIONS:

- Totes les escoles de primària poden inscriure's de forma gratuïta enviant un email al correu contraelbullying@fcbbarcelona.cat.
- Les places per cada curs són limitades, però l'ordre de demanda dona prioritat.
- En el cas de ser un centre amb més d'una línia, s'intentarà assolir el màxim de línies del centre.
- Els tallers es realitzen dintre de l'entorn escolar, en horari lectiu.
- Cada jornada consta de sis tallers i la durada de cada taller és d'aproximadament 1'5h.
- Els tallers es realitzen dins i fora de l'aula, sobretot al pati i la pista esportiva.

VALORACIÓ ★★★★★

TIPOLOGIA: CONTES

12

TÍTOL: "I SI ENS ENTENEM?"

FONT: Anna Morató. (2019). *I si ens entenem?*. España: Editorial BEASCOA.

DESCRIPCIO:

Tenint en compte els diferents punts de vista que poden aparèixer en les situacions de bullying, Anna Morató presenta tres històries amb consells pràctics per entendre i evitar l'assetjament a les escoles. Cadascuna d'aquestes tres històries se centra en un dels diferents grups que intervenen en l'assetjament: els que el pateixen (víctimes), els que el provoquen (abusadors) i els que en són testimonis. Alhora, tots tres relats tenen un personatge en comú, la professora Vanessa, qui és capaç de detectar a temps el problema i intervé abans que sigui massa tard.

ANÀLISI:

"*I si ens entenem?*" és un llibre infantil didàctic que planteja reflexionar sobre l'apoderament, el respecte i l'empatia, uns valors essencials perquè els infants aprenguin a reaccionar davant situacions de bullying. Els objectius que persegueix el llibre són molt clars: fomentar el companyerisme i apoderar els tres agents que intervenen en la situació d'assetjament per aconseguir que desaparegui. La història d'en Marc evidencia que les víctimes no tenen la culpa del que els està passant i que poden reaccionar demanant ajuda, defensant-se o allunyant-se. El relat de la Lluïsa mostra que la nena necessita ajuda per canviar d'actitud amb els seus companys i que el paper dels adults és fonamental perquè ho aconsegueixi. La història de la Pilar i en Jordi demostra que ignorant una situació de bullying es contribueix negativament a la repetició del comportament per part de l'assetjador i que, per tant, l'empatia i el companyerisme són claus per dissuadir-lo. És un conte molt útil perquè inclou tres històries dirigides a infants però també consells pràctics dirigits a adults. A més, les il·lustracions –realistes i colorides– expressen a la perfecció les emocions del protagonista de cada relat, fent que el lector pugui empatitzar amb cadascun d'ells. L'autora planteja problemes i suggereix solucions, jugant estratègicament amb el tipus de lletra per ressaltar intencionadament les idees principals i facilitant així la comprensió per part de tots els lectors.

INSTRUCCIONS:

Recomanat per a nens i nenes que comencen l'escola Primària i disponible en català i castellà. El llibre funciona més com a manual per afrontar la problemàtica que com a relat i, per tant, és preferent i molt convenient que un adult –mestre i/o pare, mare– comparteixi la lectura amb l'infant. D'aquesta manera, s'aconsegueix una lectura senzilla, compartida i reflexiva que permet una interessant discussió sobre la presència de l'assetjament a l'escola. En cas que fos necessari, es podria fraccionar la lectura per treballar i entendre detingudament cadascun dels agents que hi intervenen, focalitzant la conversa posterior a la lectura en els sentiments viscuts per cada protagonista i en les emocions que ha pogut generar la seva situació en el lector. També serà interessant analitzar el comportament dels personatges per valorar si són o no encertats i per què.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: CONTES

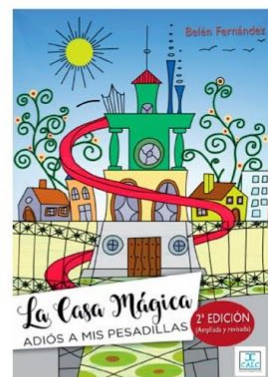
13

TÍTOL: "LA CASA MÁGICA: ADIÓS A MIS PESADILLAS"

FONT: Belén Fernández. (2019). *La Casa Mágica: Adiós a mis pesadillas*. España: Armaenia Editorial.

DESCRIPCIÓ:

És un llibre infantil que pretén convertir la prevenció del bullying a les aules en un joc creatiu. *La casa mágica: Adiós a mis pesadillas* explica la història d'en Javier, un nen de 10 anys que cursa 5è de Primària i pateix l'assetjament d'en Luis, un noi de 6è. Per fugir de l'assetjador i evitar que es fiqui amb ell, en Javier utilitza cada dia un trajecte diferent per tornar a casa seva fins que, un dia, troba una cancel·la oberta i s'atreveix a entrar. Allà troba un edifici molt estrany on coneix a l'Amama, una anciana encara més estranya. L'Amama li explica que la seva casa és màgica i que pot ajudar-lo amb els seus problemes, sempre i quan sigui capaç d'entrar en ella tot sol. En Javier accepta el repte.

ANÀLISI:

La casa mágica: Adiós a mis pesadillas és un recurs dirigit a nens i nenes a partir de sis anys. Tanmateix, també és un conte adequat per adults interessats en l'assetjament, ja que tracta temes com l'autoajuda, la superació personal i el poder de recuperació després d'una situació traumàtica. A partir del llibre, el lector es posa a la pell d'en Javier i experimenta les inseguretats i les pors viscudes per un infant víctima d'assetjament. Gràcies a les aventures que viu dins la casa de l'àvia Amama, el protagonista descobreix que és més valent del que pensava. Per tant, el relat d'en Javier és una eina perquè el lector empatitzi amb el personatge i s'empoderi davant les situacions de bullying del seu entorn.

INSTRUCCIONS:

La Belén Fernández, escriptora del llibre, ha organitzat un concurs de dibuix per buscar futurs il·lustradors arreu de tota Espanya. Amb la finalitat de reflexionar sobre el bullying, el certamen busca la complicitat dels professors i estimula la participació d'infants d'entre sis i catorze anys. *La casa mágica: Adiós a mis pesadillas* pot utilitzar-se a l'aula com a recurs didàctic per llegir, en veu alta o individualment, i a més ofereix una sèrie de materials didàctics per reflexionar amb els alumnes sobre la temàtica. Respecte al concurs de dibuix, es proposa als participants que, després d'haver llegit el llibre, triïn un dels capítols per realitzar una il·lustració sobre allò que han llegit.

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: CONTES

14

TÍTOL: "LA NUNA SAP LLEGIR LA MENT"

FONT: Orit Gidali. (2016). *La Nuna sap llegir la ment*. Barcelona: Birabiro Editorial.

DESCRIPCIÓ:

La Nuna és una nena que, un dia qualsevol, arriba a casa trista i preocupada perquè un company d'escola l'ha dit que té cames de flamenc, i això no li ha agradat gens. Com a solució, la seva mare li dóna unes ulleres màgiques que faran comprendre a la petita que les persones no sempre diuen el que pensen, ni pensen el que diuen. Amb les ulleres, la Nuna podrà llegir els pensaments dels altres i serà aleshores quan descobrirà què passa per la ment del nen que l'ha ofès. Poc a poc, la protagonista intentarà fer veure al seu company que dir les coses boniques proporciona felicitat a les persones i, finalment, tots dos entaularan una amistat farcida d'amor i respecte cap a tothom.

ANÀLISI:

La Nuna sap llegir la ment és un àlbum fantàstic per treballar l'empatia, posar-se en el lloc de l'agressor i entendre les dues visions d'un mateix conflicte. Els personatges d'aquesta història representen els diferents rols possibles en una situació d'assetjament: la Nuna és la víctima (no pateix cap agressió física però se'n riuen d'ella per tenir les cames molt llargues); el company –que no té nom– és l'assetjador, perquè se'n burla de la protagonista (tanmateix no compta amb un col·lectiu d'observadors que riguin les seves faltes de respecte); i la mare adopta el rol de "fada madrina", ja que proporciona la solució al problema. Aquest conte presenta una història bonica, explicada amb humor i sentit de la realitat, que llança una proposta original per a la resolució proactiva i superació de conflictes. La seva lectura és emotiva i molt senzilla, i permet captar l'atenció dels més petits ensenyant-los tots els valors (amabilitat, empatia, respecte) que la Nuna transmet. A més, les il·lustracions ajuden a mostrar el problema des d'un punt de vista infantil i no violent, fet que es produeix gràcies als colors pastel que doten a cada pàgina d'una dolçor pròpia de l'edat dels lectors.

INSTRUCCIONS:

Dirigit a infants a partir de 3 anys, *La Nuna sap llegir la ment* és un conte adequat per al primer cicle d'Educació Primària perquè caracteritza l'agressor a través d'un personatge suau que no presenta una actitud agressiva. Una proposta per treballar manualment aquest àlbum il·lustrat seria la construcció d'unes ulleres màgiques com les de la Nuna que, un cop dissenyades i decorades, serviràn perquè els alumnes expressin els seus pensaments de manera assertiva –dient les coses boniques i amb respecte– perquè com diu la Nuna "fer-ho proporciona felicitat a les persones".

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: CONTES

15

TÍTOL: "EL MONSTRE PETIT DIU NO!"

FONT: Jónsdóttir, Á., Helmsdal, R. i Güettler, K. (2017). *El monstre petit diu NO!*. Pontevedra: Editorial Sushi Books.

DESCRIPCió:

El monstre petit diu NO! és un llibre per aprendre a dir "no" des de petits que fa entendre als lectors que han d'expressar el seu descontent davant certes situacions o actituds. El Monstre Petit està cansat que el Monstre Gran sempre faci malifetes: trenca coses, molesta, sempre vol manar. Per això, quan el Monstre Gran truca a la porta del Monstre Petit, només hi ha una resposta possible: No!. El Monstre Petit, però, no s'atreveix a dir-li res perquè és més gran i no té un bon caràcter, fins que un dia es cansa del caràcter del seu amic i decideix fer-li front. El Monstre Gran accepta finalment l'explicació, se n'adona dels seus errors i aconsegueix que el Monstre Petit li doni una nova oportunitat.

ANÀLISI:

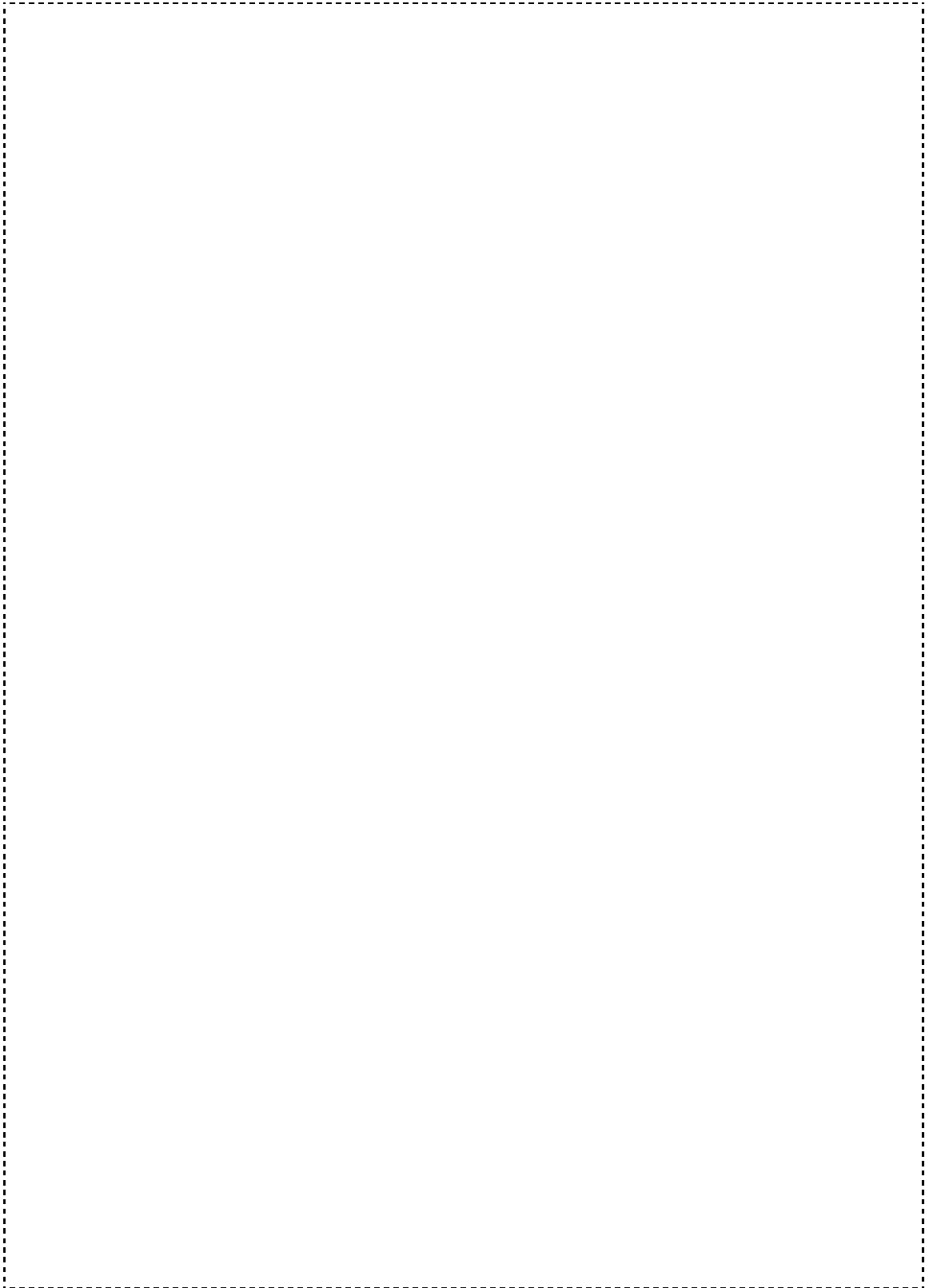
Aquest llibre original i divertit parla de l'amistat, de com relacionar-se, de la bona educació i de la paraula No!, que de vegades s'ha de saber utilitzar amb fermesa. La història parla d'aquelles persones que abusen dels més febles per creure's superiors, i il·lustra una situació molt real explicada a través de personatges imaginaris. Els dos protagonistes ens fan entendre que entre amics no hem d'imposar-nos per damunt de ningú, i que tampoc hem de tenir temor a les reaccions d'aquells als que estímem, perquè parlant podem resoldre els conflictes. A més, *El monstre petit diu NO!* crea un vincle d'empatia amb la víctima i mostra la importància d'ensenyar als amics i amigues a rectificar dels seus errors. Els dibuixos acompanyen molt bé la trama, ja que s'empren principalment els colors blanc i negre per tal de mostrar la foscor del Monstre Gran quan fa coses dolentes i la por del Monstre Petit quan les pateix. La idea clau que pretén transmetre el conte és que tots tenim dret a dir "no" quan algú no ens tracta bé, quan alguna cosa no ens agrada o quan ens molesta. És un conte sobre l'amistat, com relacionar-se i no deixar que abusin de nosaltres.

INSTRUCCIONS:

Recomanat per lectors de cinc anys endavant, *El monstre petit diu NO!* presenta l'oportunitat perfecta per treballar amb els infants quins límits hem de posar davant conductes violentes o que molesten. Una activitat possible seria presentar diferents consignes –com ara "dona'm el teu color" o "surt d'aquí, el teu grup és un altre"– als alumnes perquè decideixin si és necessari dir "no". Alhora, també es poden introduir progressivament les paraules "si us plau" i "gràcies" amb la finalitat que aprenguin a expressar-se educadament.

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

Rekurs 16.

TIPOLOGIA: ANUNCIS I CAMPANYES PUBLICITÀRIES

17

TÍTOL: "MANIFEST ALAN CONTRA EL BULLYING"

FONT: Bosch, L. (s.d.). *Manifiesto Alan contra el bullying*. Ajuntament de Barcelona.
Lloc web: <https://ajuntament.barcelona.cat/educacio/es/manifiesto-alan-contr-el-bullying>

DESCRIPCIÓ:

Elaborat en el marc del 1r Simposi contra el bullying, el Collectiu FU i la Fundació FC Barcelona presenten el Manifest Alan contra l'assetjament escolar, una iniciativa que pretén sensibilitzar a la societat donant a conèixer el cas d'un adolescent de 17 anys que es va suïcidar després de patir bullying durant dos anys. Com a homenatge, els familiars de la víctima han creat el Manifest com una declaració pública de principis i intencions per reclamar el disseny i la implementació de polítiques efectives per combatre l'assetjament. El document proposa dotze passos amb els quals tota la comunitat educativa (mestres, pares, mares, alumnes, administracions públiques, etc.) s'ha de comprometre a cada inici de curs per evitar que torni a ocórrer un cas com el de l'Alan.

PER SABER-NE MÉS: *El 1r Simposi contra el "Bullying", TV3 a la carta.*
Lloc web: <https://www.ccma.cat/tv3/el-1r-simposi-contr-el-bullying-a-tv3/noticia/2785505/>

ANÀLISI I INSTRUCCIONS:

El Manifest Alan es pot fer servir com a mesura de prevenció i com a eina de sensibilització i compromís mitjançant la qual tractar les causes i conseqüències del bullying. Tanmateix, és important que els docents siguin conscients que el cas de l'Alan és extremadament tràgic i cal presentar-lo amb molta delicadesa a l'aula. Per fer-ho, serà necessari tenir en compte l'edat i el procés maduratiu dels alumnes a qui es presenta, ja que podria esdevenir un testimoniatge difícil d'assimilar per a nens i nenes dels primers cicles d'Educació Primària.

Més enllà del missatge que transmet aquest Manifest, la Fundació FC Barcelona fa ús d'un argument d'autoritat per tal d'arribar a un major nombre de públic. Concretament, Sergi Roberto –futbolista professional jugador del FCB– es converteix en la imatge de la campanya i actua com a model a imitar.

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: ANUNCIS I CAMPANYES PUBLICITÀRIES

18

TÍTOL: CAMPANYA "SE BUSCAN VALIENTES"**FONT:** Mediaset España. (2016). *Se buscan valientes contra el acoso escolar*. Lloc web: <https://sebuscanvalientes.com/>**DESCRIPCIÓ:**

"Se buscan valientes" és una iniciativa de Mediaset per visibilitzar el problema de l'assetjament escolar que busca fer conscients a alumnes, professors i famílies de la importància que té prendre mesures adequades contra les actituds d'assetjament dels joves. A més de voler que el missatge arribi al major nombre de persones possible, la finalitat principal d'aquesta campanya és encoratjar als infants per combatre el problema des dels diferents rols que es generen en les situacions d'assetjament. "Se buscan valientes" és el títol d'una cançó de rap composta per Juan Manuel Montilla –més conegut pel sobrenom de "el Langui"– amb el propòsit d'animar als nens i nenes perquè siguin valents i denunciïn la violència en els casos d'assetjament, ja sigui des del rol de víctima, observador, familiar o professor.

PER SABER-NE MÉS: 12 Meses Mediaset. (2018). *Se buscan valientes videoclip*, a Youtube. Lloc web: https://www.youtube.com/watch?v=fWQ_XqU2aG0

ANÀLISI I INSTRUCCIONS:

La cançó de rap creada per "el Langui" és l'eina més eficaç que proporciona aquest recurs per prevenir l'assetjament des de les aules d'Educació Primària. La pàgina web de la campanya conté la lletra, la base musical i el videoclip de la cançó, a més de proporcionar diferents eines –com ara entrevistes, jornades formatives, pautes d'actuació i onze traduccions de la cançó en diferents idiomes– per treballar l'assetjament escolar. Aquest material que ofereix la campanya pot ser utilitzat perquè una escola o grup-class tractin la problemàtica amb l'objectiu final de crear una versió pròpia del tema "Se buscan valientes".

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: OBRES TEATRALS

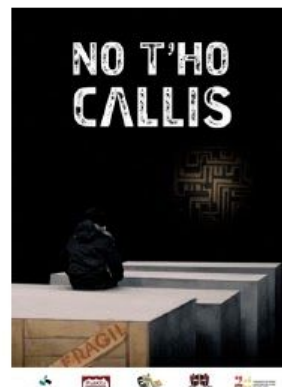
19

TÍTOL: "NO T'HO CALLIS"

FONT: <https://www.novaradiollorete.org/no-tho-callis-obra-de-muekka-que-posa-sobre-la-aula-la-problematika-del-bullying/>

DESCRIPCIÓ:

L'obra teatral "No t'ho callis" es va estrenar el 7 de Desembre de 2019 al Teatre de Lloret de Mar (Girona) amb l'objectiu de conscienciar als joves sobre l'assetjament escolar. Original d'Enzo Poblete amb la col·laboració en guió de Quim Córdoba, l'espectacle explica la història de la Camila, una noia farta de la violència que decideix trobar les seves pròpies respostes a les actituds violentes que hi ha al seu entorn.

PER SABER-NE MÉS:

Tràiler de l'obra: <https://www.youtube.com/watch?v=pSrEuvrMcQk&feature=youtu.be>

ANÀLISI :

"No t'ho callis" és una obra preventiva, sensibilitzadora i reivindicativa que posa la problemàtica del bullying sobre la taula amb la intenció de fer reflexionar a la societat sobre el paper dels joves per combatre l'assetjament escolar. Concretament, l'espectacle planteja la qüestió de si el jovent està actualment preparat o no per reconduir situacions equivocades o negatives de violència. La temàtica i les reflexions que planteja són molt interessants, però el problema d'aquest recurs és que no hi ha prevista cap representació en 2020. Per tant, no està disponible en cas de voler utilitzar-lo com a eina per tractar l'assetjament des de l'escola. Una altra qüestió sense resposta que planteja és: És adequat per alumnes de Primària? O, per contra, planteja reflexions massa complexes per al nivell maduratiu dels nens i nenes en aquesta etapa? El fet de no tenir actuacions previstes per aquest any fa difícil determinar si l'espectacle és apte o no per infants d'Educació Primària.

VALORACIÓ ★ ★

TIPOLOGIA: OBRES TEATRALS

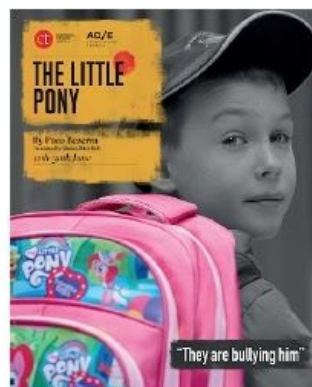
20

TÍTOL: "EL PEQUEÑO PONI"

FONT: <https://edicionesantigona.com/cervantes-theatre/170-el-pequeno-poni-the-little-pony-paco-bezerra-9788416923656.html>

DESCRIPCIÓ:

"El pequeño poni" és una obra teatral contemporània estrenada l'any 2016 que parla de l'assetjament escolar i de com tots plegats, com a societat, l'enfrontem. La trama relata la història d'en Luismi, un nen de deu anys que va a l'escola amb la motxilla dels seus dibuixos animats preferits, My Little Pony. Un dia, però, el director de l'escola li prohibeix que continuï portant-la i argumenta que aquesta motxilla és la causa per la qual els companys l'assetgen. Paco Bezerra, autor de l'obra, s'ha inspirat en diversos casos reals que van tenir lloc a Carolina del Nord (Estats Units) l'any 2014, com el d'en Grayson, un infant que també va patir atacs físics i verbals per portar una motxilla My Little Pony.

PER SABER-NE MÉS: Campos, P. (16/08/2016). 'El pequeño poni', un grito desgarrador contra el acoso escolar. El Confidencial, Cultura, Teatro. Lloc web: https://www.elconfidencial.com/cultura/2016-08-16/el-pequeno-poni-teatro-bullying-luis-luque-maria-adanez-acoso-escolar_1245924/

ANÀLISI :

"El pequeño poni" critica la manera com la societat s'enfronta a l'assetjament: sotmetent-se als "falsos" estàndards de la normalitat. És una obra ideal per plantejar als alumnes qüestions com la llibertat de l'individu en la societat, la intolerància, la convivència i les injustícies socials. Un aspecte a destacar de l'obra és que aborda l'assetjament des de l'àmbit familiar: Com poden els pares afrontar una situació tan terrible? En definitiva, "El pequeño poni" és un al·legat en favor de la llibertat i la diversitat apte per a tots els públics.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: OBRES TEATRALS

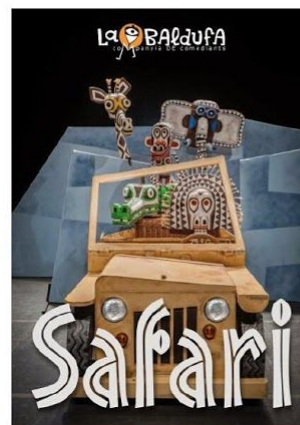
21

TÍTOL: "SAFARI"

FONT: La Baldufa Teatre. (2017). Safari. Youtube. Disponible a: <https://www.youtube.com/watch?v=cfBoVsU3cA8&feature=youtu.be>

DESCRIPCIÓ:

"Safari" és una funció teatral dirigida a escolars de 1r i 2n d'Educació Primària que es presenta a l'Auditori Seu Afundación de Pontevedra (Galícia) i al Teatre Escalante de València. Es tracta d'una obra en què nens i nenes podran entendre les amenaces del bullying a partir del comportament dels seus protagonistes: els animals de la sabana africana. La trama explica la història d'un lleó assetjat per la resta d'animals que necessita de l'ajuda d'en Piñote i en Carbassó per ensenyar als animals que, a través de les nostres actituds i comportaments, podem conviure respectant a tothom.

ANÀLISI :

"Safari" transmet un missatge dramàtic amb un to humorístic i adaptat al llenguatge dels infants per visibilitzar el fenomen del bullying a través de l'empatia dels animals. És un espectacle per a tota la família que empra la faula, la comèdia i l'escenografia per llançar un missatge moral que arriba tant al públic adult com infantil. Aquesta obra esdevé una eina molt potent perquè els infants poden identificar-se amb els animals que protagonitzen la trama, sentint-se com el lleó si són víctima d'assetjament o reflectint-se en el cocodril si són assetjadors.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: BLOGS I PÀGINES WEB

22

TÍTOL: "PDA BULLYING"

FONT: <https://pdabullying.com/>

DESCRIPCIÓ:

PDA Bullying és una plataforma digital formada per diferents entitats i institucions que treballen conjuntament per la visibilització de bones pràctiques de Prevenció, Detecció i Actuació davant l'assetjament escolar. Dirigida tant a famílies com a educadors/es i d'altres professionals implicats, aquesta plataforma té el propòsit d'assessorar i oferir recursos i eines de suport per abordar la problemàtica del bullying de manera integral i efectiva. A més, PDA Bullying planteja un "Codi de Bones Pràctiques" en el qual es defineixen criteris i indicadors verificables per facilitar als centres educatius l'aplicació de les diferents fases del seu Protocol contra l'assetjament. Per altra banda, PDA Bullying emet el "Certificat de bones pràctiques PDA Bullying davant l'assetjament entre iguals", dirigit a institucions de diferent naturalesa. L'obtenció d'aquesta certificació implica l'aplicació del Codi de Bones Pràctiques PDA Bullying i la implementació de millores en la institució educativa, el projecte educatiu o l'equipament/servei en qüestió. Per facilitar la seva obtenció, PDA Bullying ofereix l'acompanyament d'un equip d'assessorament especialitzat per orientar l'acció educativa i restaurar la convivència.

 <p>CENTRE EDUCATIU CERTIFICAT</p> <p>PDA_CE 15-02/19-003</p> <p>BONES PRACTIQUES PER SUPERAR L'ASSETJAMENT ENTRE IGUALS</p>	 <p>PROJECTE EDUCATIU CERTIFICAT</p> <p>PDA_PE 02-05/19-000</p> <p>BONES PRACTIQUES PER SUPERAR L'ASSETJAMENT ENTRE IGUALS</p>	 <p>RECURS CERTIFICAT</p> <p>PDA_R 02-05/18-009</p> <p>BONES PRACTIQUES PER SUPERAR L'ASSETJAMENT ENTRE IGUALS</p>
Centres Educatius de qualsevol etapa educativa <i>'Ed. infantil, Primària, Secundària, Cicles, Formació professional, etc.</i>	Entitats amb projectes Socioeducatius <i>'Equipaments d'Infància i Joventut, Centres oberts, Esports, Serveis de benestar social etc.</i>	Recursos Educatius <i>'Materials pedagògics, Activitats, Concursos, Jocs, etc.</i>

(Imatge extreta de la pàgina web de PDA Bullying)

PER SABER-NE MÉS:

Protocol PDA Bullying contra l'assetjament: <https://pdabullying.com/ca/protocol-pda-bullying>

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: BLOGS I PÀGINES WEB

23

TÍTOL: PROJECTE DE CONVIVÈNCIA "AQUÍ PROU BULLYING"

FONT: <http://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/convivencia/>

DESCRIPCIÓ:

A través de la Xarxa Telemàtica Educativa de Catalunya (XTEC) i la pàgina web oficial de la Generalitat, el Departament d'Educació posa a l'abast dels centres educatius un projecte de convivència amb la finalitat de capacitar tots els alumnes i la comunitat escolar en la convivència i la gestió positiva de conflictes. "Aquí prou bullying" és un programa que ofereix formació, estratègies i recursos per dissenyar un projecte de prevenció, detecció i intervenció davant l'assetjament amb la participació de tota la comunitat escolar. Quan un centre educatiu així ho sol·licita, des del Departament d'Educació se li proporciona una aplicació informàtica amb elements de diagnòsi, orientacions i recursos per elaborar el seu propi projecte de convivència. Les accions que s'hi proposen en aquesta aplicació poden ser abordades des de tres nivells diferents: valors i actituds, resolució de conflictes i/o marc organitzatiu. Així mateix, aquestes accions han d'anar adreçades a la millora de la convivència en tres àmbits: aula, centre i entorn. Concretament, el programa "Aquí prou bullying" posa èmfasi en aquells alumnes que actuen com a observadors i agents actius. Per tant, pretén que l'alumnat observador adquireixi les actituds i els valors propis de la competència social i ciutadana.

VALORACIÓ ★ ★ ★ ★

TIPOLOGIA: BLOGS I PÀGINES WEB

24

TÍTOL: "RECURS INTERACTIU ARA.CAT"

FONT: <https://interactius.ara.cat/bullying>

DESCRIPCIÓ:

"Els interactius d'Ara.cat" és un nou format multimèdia i de visualització de dades que es concreta en reportatges visuals sobre diferents temes d'actualitat. Concretament, ens interessa el recurs interactiu de bullying titulat "El meu fill fa bullying?". Amb el suport de la Fundació Barça, Ara.cat va elaborar al maig de 2020 un reportatge visual que explica què és el bullying i què es pot fer per combatre'l. Aquest recurs es presenta amb un format esquemàtic i molt visual que fa un recorregut per les principals característiques de l'assetjament escolar i el ciberbullying, mostrant els seus agents implicats i oferint altres recursos com un Protocol per a mestres, unes pautes per explicar el fenomen als infants i una guia per prevenir-lo a les escoles.

VALORACIÓ ★★★★★

TÍTOL: "BLOG ENTRE PASILLOS Y AULAS"FONT: <http://entrepasillosyaulas.blogspot.com/>**DESCRIPCIÓ:**

"Entre pasillos y aulas" és el blog d'un orientador psicopedagògic d'Educació Secundària jubilat al curs 2016-2017 que va dirigit a tots els participants del procés educatiu: alumnes, pares, mares i professorat. Malgrat no estar actualitzat a causa de la situació laboral del seu administrador, aquest blog recull, en diferents seccions, un seguit de vídeos, articles, guies, entrevistes a experts i pàgines d'interès sobre la violència escolar.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: BLOGS I PÀGINES WEB

TÍTOL: "ASSOCIACIONS CONTRA L'ASSETJAMENT ESCOLAR A ESPANYA"

FONT: <https://www.wefort.es/2017/03/29/asociaciones-contra-acoso-escolar-bullying-espana/>

DESCRIPCIÓ:

Wefort és una plataforma digital que recopila, en un mapa interactiu, el nom i l'enllaç directe a totes les associacions contra el bullying d'Espanya. En el mapa es mostra quines associacions estan actives i quines Comunitats Autònomes encara no en disposen d'una. Per exemple, en el cas de Catalunya, l'Associació "No al acoso escolar" proporciona una secció de recursos per facilitar documentació (articles i llibres), informes, estudis, enllaços d'interès i vídeos (documentals, cançons i curtmetratges) que promouen la sensibilització i la prevenció de la violència escolar. Es tracta d'una associació formada per psicòlegs, professors, advocats i especialistes que té la missió de prevenir l'assetjament incidint en tots els factors que intervenen en una situació de bullying.

PER SABER-NE MÉS:

Associació "No al acoso escolar" de Catalunya: <https://www.noalacoso.org/>

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: PROPOSTES DE CARÀCTER TRANSVERSAL

27

TÍTOL: "PROGRAMA TEI"FONT: <https://programatei.com/>**DESCRIPCIÓ:**

El Programa TEI (Tutoria Entre Iguals) és un programa de convivència per a la prevenció de la violència i l'assetjament als centres educatius. Es basa en la tutorització emocional entre iguals i es caracteritza per la intervenció de l'alumnat com a agent protagonista i dinamitzador del procés de prevenció. Impulsat per Andrés González Bellido el 2002, el Programa TEI té el propòsit de facilitar la integració escolar i garantir una escola inclusiva i no violenta, fomentant relacions entre iguals en què el respecte i l'empatia siguin els pilars fonamentals. Per a l'Educació Primària, el Programa TEI proposa que els alumnes de 5è esdevinguin tutors emocionals dels alumnes de 3r, de manera que els grans actuen com a referents dels petits i els ajuden a desenvolupar competències emocionals per prevenir i dissuadir conductes violentes en l'entorn escolar. A més, sent els propis infants qui dinamitzen el programa, la Tutoria Entre Iguals genera un aprenentatge social de convivència imprescindible en el procés evolutiu dels infants. Posar en marxa el programa amb la finalitat de millorar el clima, la cultura i la convivència d'un centre comporta la intervenció sistemàtica de tota la comunitat educativa, és a dir, tant professors com alumnes tutors i alumnes tutoritzats han d'estar implicats i han de ser formats per part d'un Equip TEI, el qual imparteix accions formatives perquè alumnes i professors aprenguin què és l'assetjament escolar (tipus de maltractament, causes, conseqüències, estratègies de detenció, etc.), coneguin i se sensibilitzin amb el programa i defineixin conjuntament les actuacions a realitzar davant un possible cas d'assetjament. A més, és molt important que tots vagin a una, perquè implantar el Programa TEI no és una decisió individual d'un professor, sinó col·lectiva de tot el centre educatiu.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: PROPOSTES DE CARÀCTER TRANSVERSAL

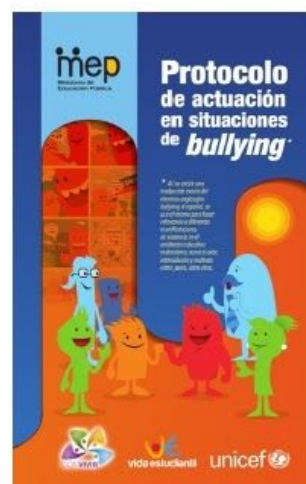
28

TÍTOL: "PROTOCOL D'ACTUACIÓ UNICEF"

FONT: UNICEF Costa Rica. (2018). *Protocolo de actuación en situaciones de bullying*. Youtube. Lloc web: <https://www.youtube.com/watch?v=-EozQsmJbiY>

DESCRIPCIÓ:

UNICEF (United Nations International Children's Emergency Fund) és un programa que proveeix ajuda humanitària i de desenvolupament als infants d'arreu del món. Concretament, amb el seu Protocol d'actuació en situacions de bullying publicat l'any 2012 i revisat el 2015, UNICEF ofereix una eina senzilla i pràctica dels procediments a aplicar per intervenir en una situació d'assetjament en el context educatiu. La finalitat d'aquest protocol és donar pautes perquè els professionals de l'educació facin un esforç coordinat a l'hora de restaurar amb èxit la convivència de la seva escola. Aquest Protocol d'UNICEF, dissenyat en coordinació amb el Ministeri d'Educació Pública de Costa Rica, posa a l'abast de tota la comunitat educativa els vuit passos –presentats a través d'animacions i vinyetes– a seguir per detectar, intervenir i gestionar una situació de bullying. A més, proporciona també un seguit de recursos –com ara un vídeo il·lustratiu i diferents models d'entrevista per assetjador, víctima i observadors– que serveixen de guia per facilitar l'aplicació dels vuit passos de ruta que estableix el protocol.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: PROPOSTES DE CARÀCTER TRANSVERSAL

29

TÍTOL: "B-RESOL APP"FONT: <https://b-resol.com/>**DESCRIPCIÓ:**

La "B-Resol App" és una solució per lluitar contra el bullying i el ciberbullying utilitzant la tecnologia mòbil com a element innovador per alertar sobre possibles casos de violència. L'aplicació B-Resol està pensada perquè, tant les víctimes com els observadors, pugin alertar de qualsevol situació d'assetjament de manera immediata i segura des de qualsevol lloc i moment. Per fer-ne ús d'aquesta eina –disponible per iOS i Android– és necessari descarregar l'aplicació gratuïtament des de l'App Store o Google Play. El seu funcionament és molt senzill i intuïtiu. Cada un dels centres que utilitza l'aplicació té un codi d'identificació i uns interlocutors propis –les persones que reben les alertes. D'aquesta manera, quan un jove accedeix a l'app, només ha de "fer un click", escriure el codi del seu centre, triar el professor que vol que llegeixi el seu text i enviar el missatge. Un cop fet, la persona que rep l'avís té la possibilitat d'interactuar amb l'estudiant a través d'un xat intern.

B-Resol és un recurs tecnològic totalment compatible amb altres accions de convivència que s'estiguin duent a terme als centres educatius i, a més, reforça l'efectivitat d'aquestes mesures oferint als joves la llibertat d'expressar els seus problemes de manera anònima i segura.

VALORACIÓ

TIPOLOGIA: PROPOSTES DE CARÀCTER TRANSVERSAL

30

TÍTOL: "TALLER DE BULLYING MITJANÇANT LA CUINA"

FONT: https://activitum.cat/actividades/10444_descobreix-que-es-cou-en-tu/

DESCRIPCIÓ:

"Com es cuina un soufflé agressé i un coulant marginé? Descobreix què es cou en tu" és el títol d'un taller educatiu que utilitza el pretext de la cuina per parlar sobre l'assetjament escolar. Està orientat a alumnes de 6è de Primària i 1r i 2n d'ESO i pretén conduir als joves a reflexionar sobre el bullying i a valorar la gran influència del grup i de cada individu com a ingredient d'una recepta que té el poder d'aturar l'assetjament. Conduït per una psicopedagoga i a través d'uns divertits vídeos, el xef Ferran Cassolà i la presentadora Esferificació Domènech proposen dues receptes culinàries que descriuen minuciosament el perfil de l'assetjador i l'assetjat: el soufflé agressé i el coulant marginé. Aquest recurs educatiu esdevé una activitat participativa que, mitjançant material audiovisual i treball en grup, fa reflexionar als alumnes de manera grupal sobre els elements que envolten una situació de bullying.

VALORACIÓ

Annex 31. Proposta d'enquesta sobre la manca de formació del professorat.

Estimat professor/a,

sóc la Marta Vercher, estudiant d'Educació Primària a la Universitat Autònoma de Barcelona, i estic realitzant el meu Treball de Fi de Grau sobre la prevenció de l'assetjament escolar mitjançant l'Educació Física i l'esport. Un dels objectius que m'he plantejat és analitzar les conseqüències que té la **manca de formació** dels docents en la prevenció del bullying, ja que diversos estudis plantegen que esdevé un obstacle per afrontar la problemàtica. Per poder extreure conclusions significatives, necessito una mostra de 20 professors, com a mínim, per això t'agraeixo que vulguis participar. Les següents preguntes són completament anònimes, per tant t'animo a contestar-les amb sinceritat.

Moltes gràcies per la teva col·laboració!

Perfil professional

Ets mestre/a d'Educació Primària?

☐ Sí

☐ No, sóc _____

Ets especialista?

☐ Sí, en Educació Física

☐ Sí, en anglès

☐ Sí, en Necessitats Educatives

☐ Sí, en música

☐ No.

Quants anys portes a la docència?

En quants centres has treballat?

Sobre la problemàtica objecte d'estudi

Sabries definir què és l'assetjament escolar?

☐ Sí

☐ No

☐ No estic segur/a

Coneixes els **agents/rols que poden intervenir en un cas d'assetjament?**

- ☐ Sí, són _____
- ☐ No
- ☐ Tinc dubtes

Saps quins són els **indicadors de coneixement o sospita d'una situació d'assetjament?**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ Parcialment

Coneixes cap **protocol d'actuació davant l'assetjament? Quin?**

- ☐ Sí, _____
- ☐ No
- ☐ Sí, però no recordo el nom.

T'has trobat mai amb la necessitat de resoldre una situació d'assetjament escolar?

En cas afirmatiu, com vas actuar?

- ☐ No
- ☐ Sí

Com de preparat/da et sents per **abordar un cas d'assetjament escolar?**

- ☐ Molt preparat/da, tinc els coneixements i eines necessàries per resoldre un cas d'assetjament amb èxit.
- ☐ Parcialment preparat/da, conec la problemàtica i el protocol d'actuació però no sé si podria posar-ho en pràctica amb èxit.
- ☐ Poc preparat/da, només conec la problemàtica teòricament i no dispo de les eines suficients per abordar-la.
- ☐ Gens preparat/da, no estic familiaritzat/da amb la problemàtica i seria incapaç d'actuar amb èxit.
- ☐ Altres: _____

De l'1 al 10, com de capaç et sents per **actuar davant d'una situació de bullying?**

Gens capaç   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   Molt capaç

Has assistit a cap **formació sobre assetjament escolar?**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ No ho recordo

En cas afirmatiu, com de profitosa va ser?

Gens profitosa   1   2   3   4   5   6   7   8   9   10   Molt profitosa

Creus que estàs **suficientment format per abordar un cas d'assetjament a l'escola?**

- ☐ Sí
- ☐ No

Per què?

Segons la teva opinió, és la manca de formació del professorat un **obstacle per abordar l'assetjament a l'escola?**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ No ho sé

Autors com Oldenburg, Bosman i Veenstra (2016) apunten que la manca de formació docent en el bullying deriva en el **no reconeixement o la invisibilització de les víctimes, hi estàs d'acord?**

- ☐ Totalment d'acord
- ☐ Parcialment d'acord
- ☐ En desacord

Quins motius creus que podria tenir un mestre per no detectar una situació d'assetjament a l'aula?

Assetjament escolar i Educació Física

Creus que l'Educació Física i l'esport poden ser un **factor de risc a l'hora de patir assetjament?**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ No ho sé

Creus que l'Educació Física i l'esport poden ser una **eina de prevenció de l'assetjament escolar?**

- ☐ Sí
- ☐ No
- ☐ No ho sé

Has aplicat mai (o estàs aplicant actualment) una seqüència per treballar aquesta problemàtica?

- ☐ Sí
- ☐ No

Per què?

- ☐ No ha estat necessari, no he tingut cap cas d'assetjament.
- ☐ Programo activitats de prevenció malgrat no hagi detectat un cas d'assetjament.
- ☐ Només programo activitats preventives quan detecto indicis d'assetjament.
- ☐ No sé com es pot treballar la problemàtica a través de l'esport.